

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА  
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**ЩЕБЕТУН ІРИНА СТЕПАНІВНА**  
**ДЕРКАЧ ЕЛЛА МИХАЙЛІВНА**

# **ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ДОВІДНИК (ГЛОСАРІЙ) З КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА**

**(українською та англійською мовами)**

*(для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»;  
293 «Міжнародне право») ступеня освіти «Бакалавр»*

Вінниця  
2023

УДК 342(075.8)  
К65

*Рекомендовано до друку Вченою радою  
Донецького національного університету імені Василя Стуса  
(протокол № 10 від 30.06.2023 р.)*

**Укладачі:**

*Щебетун І. С.*, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права;

*Деркач Е. М.*, д-р юрид. наук, професор, професор кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права.

**Рецензенти:**

*Гринюк Р. Ф.*, д-р юрид. наук, професор кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права, професор;

*Деревянко Б. В.*, д-р юрид. наук, професор, головний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права та правових проблем євроінтеграції Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (м. Київ);

*Болдирев С. В.*, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків).

**К65 Термінологічний довідник (глосарій) з конституційного права українською та англійською мовами** (для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»; 293 «Міжнародне право») ступеня освіти «Бакалавр» / укл. І. С. Щебетун, Е. М. Деркач; за заг. ред. І. С. Щебетун. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2023. 62 с.

Запропонований термінологічний довідник (глосарій) складено на основі програми курсу «Конституційне право України» та «Конституційне право. Порівняльне конституційне право». Успішне оволодіння основними термінами та поняттями навчальних дисциплін сприятиме формуванню термінологічної компетентності здобувачів, активізації їх професійного мовлення, успішній адаптації в професійному середовищі в майбутньому.

Термінологічний довідник (глосарій) з конституційного права підготовлено на основі Конституції України, законів та підзаконних нормативно-правових актів України, навчальних посібників, підручників, енциклопедичних видань, іншої довідкової літератури.

Видання розраховане на здобувачів, слухачів і курсантів різних навчальних закладів, викладачів, науковців, державних службовців, політиків, усіх, хто цікавиться проблематикою сучасного конституційного права.

**УДК 342(075.8)**

© Щебетун І. С., 2023

© Деркач Е. М., 2023

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2023

## ЗМІСТ

<i>Вступ</i> .....	4
Абсентеїзм .....	7
Автономія .....	7
Авторитарний режим.....	8
Агітація передвиборча.....	8
Адміністративно-територіальна одиниця .....	8
Адміністративно-територіальний устрій.....	8
Акт референдуму .....	9
Активне виборче право .....	9
Апатрид (особа без громадянства)....	9
Апатризм.....	9
Балотування.....	10
Бікамеральний (двопалатний) парламент.....	10
Біпатрид .....	10
Військовий обов'язок .....	10
Вільний мандат .....	11
Вибори.....	11
Виборець.....	11
Виборчий бюлетень.....	12
Виборча дільниця.....	12
Виборча застава .....	12
Виборча кампанія.....	12
Виборча квота .....	12
Виборча комісія .....	13
Виборчий корпус .....	13
Виборчий округ .....	13
Виборчий процес .....	13
Виборче право (об'єктивного характеру).....	13
Виборче право (суб'єктивне).....	14
Виборча система (у вузькому розумінні).....	14
Виборча система (у широкому розумінні).....	14
Виборчий фонд.....	14
Виборчий ценз.....	15
Вето .....	15
Воєнний стан .....	15
Вотум.....	15
Вотум довіри .....	16
Вотум недовіри.....	16
Втрата громадянства.....	16
Вихід із громадянства.....	16
Вища юридична сила конституції...	17
Гарантії депутатської діяльності....	17
Гарантії прав і свобод.....	17
Гідність людини .....	17
Глава держави .....	18
Гнучкі конституції .....	18
Громадянин.....	18
Громадянство.....	19
Державна таємниця.....	19
Державний символ .....	19
Державна мова.....	20
Джерела конституційного права ....	20
Демонстрація .....	20
Депортація .....	21
Депутат.....	21
Депутатський запит .....	21
Депутатський імунітет (недоторканність депутата).....	21
Депутатський мандат.....	22
Депутатський (парламентський) індемнітет.....	22
Децентралізація .....	22
Дорадчий голос .....	22
Екологічні права людини .....	22
Економічні права та свободи людини .....	23
Електорат .....	23
Жорсткі конституції .....	23
Загороджувальний бар'єр .....	24
Законодавчий корпус.....	24
Збори (сходи).....	24
Змішана виборча система.....	24
Імпічмент .....	24
Імперативний мандат.....	25
Інаугурація .....	25
Іноземний громадянин (іноземець).....	25

Кандидат.....	26	Недоторканність приватного	
Кваліфікована більшість.....	26	життя.....	36
Кворум.....	26	Нетитульне населення.....	36
Коаліційний уряд.....	26	Обрання.....	36
Коаліція.....	27	Об'єктивне виборче право.....	37
Комендантська година.....	27	Оптація.....	37
Компетенція.....	27	Особиста недоторканність.....	37
Конституційна законність.....	27	Особисті права та свободи.....	38
Конституційна відповідальність.....	27	Основний (конституційний)	
Конституційна юстиція.....	28	обов'язок.....	38
Конституційно-правовий статус		Основне (конституційне)	
людини і громадянина.....	28	суб'єктивне право.....	38
Конституційно-правові норми.....	28	Основи конституційного ладу.....	38
Конституційно-правові відносини.....	28	Офіційне опублікування	
Конституційні обмеження.....	29	(оприлюднення).....	39
Конституційні принципи.....	29	Парламент.....	39
Конституційний контроль.....	29	Парламентська (парламентарна)	
Конституційний нагляд.....	29	республіка.....	39
Конституційний статус особи.....	30	Парламентські слухання.....	40
Конституційний лад.....	30	Парламентський комітет.....	40
Конституція.....	30	Парламентський контроль.....	40
Культурні права і свободи.....	31	Парламентське розслідування.....	41
Лобізм.....	31	Партійна система.....	41
Мажоритарна виборча система.....	31	Партійні списки.....	41
Майновий ценз.....	31	Пасивне виборче право.....	41
Міграція.....	32	Підданство.....	42
Мітинг.....	32	Пікетування.....	42
Мовний ценз.....	32	Передвиборна агітація.....	42
Набуття чинності законом.....	32	Пленарні засідання.....	42
Надзвичайний стан.....	33	Плюралізм.....	42
Надзвичайні закони.....	33	Політична партія.....	43
Накази виборців.....	33	Політичні права та свободи.....	43
Напівпрезидентська республіка.....	33	Політичний притулок.....	43
Народ.....	34	Поновлення у громадянстві.....	44
Народовладдя.....	34	Посадова особа.....	44
Натуралізація.....	34	Правовий статус особистості.....	44
Націоналізація.....	34	Предмет відання органу.....	44
Національно-державна автономія.....	34	Призначення виборів.....	45
Національно-територіальна		Президент.....	45
автономія.....	35	Президентська республіка.....	45
Нація.....	35	Принципи виборчого права.....	45
Неписана конституція.....	35	Принципи конституційного права.....	46
Недоторканність житла.....	36	Пропорційна виборча система.....	46
Недоторканність особистості.....	36	Пряма дія конституції.....	47

Пряме президентське правління.....	47	Суверенітет.....	54
Публічний захід.....	47	Судова система.....	54
Рівноправність.....	48	Судовий прецедент.....	54
Регламент.....	48	Тасмниця листування та інших повідомлень.....	54
Релігійне об'єднання.....	48	Територія.....	55
Республіка.....	49	Титульна нація.....	55
Референдум.....	49	Глумачення конституції.....	55
Розпуск парламенту.....	49	Указ президента.....	55
Ротація.....	49	Унітарна держава.....	55
Світська держава.....	49	Уповноважений з прав людини (омбудсмен).....	56
Сесія.....	49	Уряд.....	56
Сецесія.....	50	Участь в управлінні справами держави.....	56
Свобода віросповідання.....	50	Участь громадян у відправленні правосуддя.....	57
Свобода інформації.....	50	Фактична конституція.....	57
Свобода думки.....	50	Федерація.....	58
Свобода пересування.....	51	Філіація.....	58
Свобода друку.....	51	Фракція.....	58
Свобода зборів.....	51	Функції конституції.....	58
Соціальна держава.....	51	Хода.....	59
Соціальні права людини.....	52	Ценз громадянства.....	59
Союзна держава.....	52	Ценз осілості.....	59
Список виборців.....	52	Цензура.....	60
Спостерігач.....	52	Юридичні властивості конституції.....	60
Стабільність конституції.....	53		
Стадії законодавчого процесу.....	53		
Статус депутата.....	53		
Столиця.....	53		
Структура конституції.....	53		
Суб'єкт права законодавчої ініціативи.....	53		
<i>Список використаних джерел.....</i>	<i>61</i>		

---

## ВСТУП

Сучасне конституційне право – це галузь права, яка закріплює основні засади демократії, правовий статус особи та організацію державної влади і місцевого самоврядування.

Процес становлення та розбудови Української держави збігся з реформуванням політичної системи та виникненням нових демократичних інститутів публічної влади, формуванням громадянського суспільства, утвердженням нових принципів економічної системи, що базуються на ринкових відносинах. Це об'єктивно призвело до підвищення ролі конституційного права як основи вивчення цих процесів.

Україна знаходиться на шляху до розбудови демократичної, соціальної, правової держави. Утвердження реальної, а не декларативної демократії як основний напрям розвитку політичної системи сучасної України передбачає, зокрема, зміцнення правових засад держави та суспільства, які підлягають впливу конституційного права, а саме: державного, економічного, політичного життя, міжособистісних відносин тощо.

У контексті науки конституційного права гостро стоїть питання підготовки професійно компетентних фахівців, здатних продуктивно адаптуватися до швидкозмінних умов праці. Професійна компетентність у будь-якій галузі передбачає термінологічну компетенцію особистості, тобто наявність термінологічної бази знань та вміння ефективно нею користуватися (поєднання термінологічної грамотності та термінологічної культури).

Продуктивне володіння лексикою характеризується правильним використанням певних лексичних одиниць, умінням вільно добирати їх залежно від форми та умов спілкування. Такі навички важко проілюструвати статистично, однак результати контролю знань здобувачів показали, що вимога введення термінологічних одиниць під час опрацювання певних тем значно ускладнює виконання завдань та збільшує витрати часу на виконання окремих видів робіт. Робота з представленим глосарієм покликана вдосконалити термінологічну компетентність здобувачів, забезпечивши засвоєння термінологічного шару лексики на рецептивному та продуктивному рівнях фахового мовлення.

## А

**АБСЕНТЕЇЗМ** – це байдуже ставлення людей до реалізації своїх політичних прав, свідома відмова чи добровільне ухилення виборців від участі у виборах. Може бути представлений формою прояву політичної пасивності у державах, у яких необов'язкова участь громадян у виборах (референдумі), як одна з форм пасивного протесту проти виборчої системи і політичної системи суспільства взагалі.

**АВТОНОМІЯ** – широке внутрішнє самоврядування регіону країни, наявність особливих прав у сфері місцевого самоврядування, культури. Конституційне право виокремлює територіальну, національно-територіальну, національно-культурну автономію. Територіальна автономія характеризується певним ступенем самостійності більшої частини чи всіх територіальних елементів країни, незалежно від складу мешканців. Для створення національно-територіального автономного утворення характерні етнічні, соціокультурні, побутові та інші особливості груп населення, які проживають компактно (наприклад, автономна область чи округ). У межах національно-культурної автономії національним меншинам, які не становлять знач-

**ABSENTEEISM** is the indifferent people's attitude to implementing their political rights, a deliberate refusal or voluntary avoidance of voters to participate in elections. It may be regarded as political passivity in states where citizens' participation in elections (referendums) is optional, as a passive protest against the electoral system and the political system of society.

**AUTONOMY** means broad internal self-governance of the region in the country, the special rights in the field of local self-government, and culture. Constitutional law distinguishes territorial, national-territorial, and national-cultural autonomy. Territorial autonomy is characterized by a certain degree of independence of part/all territorial elements of the country, regardless of the inhabitants' composition. The creation of a national-territorial autonomous entity is characterized by ethnic, socio-cultural, household, and other features of population groups that live compactly (for example, an autonomous region or district). Within the framework of national-cultural autonomy, national minorities that do not constitute significant compact groups in the population of the state are

них компактних груп у населенні держави, надаються права та можливості використання власних соціокультурних та побутових традицій, релігії, мови та ін.

**АВТОРИТАРНИЙ РЕЖИМ** є антидемократичним режимом, за якого владу в державі здійснює конкретна людина за умови мінімальної участі народу. Головна характеристика цього режиму – авторитаризм як спосіб володарювання та управління (наприклад, такий режим був характерний для Іспанії за часів правління Франко, для Чилі – за часів володарювання Піночета). Розглядають кілька його різновидів: деспотичний, тиранічний, клерикальний, військовий та ін.

**АГІТАЦІЯ ПЕРЕДВИБОРЧА** – дії, які здійснюються в процесі виборчої кампанії, головне завдання яких полягає в тому, щоб спонукати виборців віддати голос за чи проти певного кандидата чи їх групи.

**АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА ОДИНИЦЯ** – це частина єдиної території держави, що є просторовою основою для організації і діяльності місцевих органів державної влади і самоврядування.

**АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ** являє собою внутрішній поділ території країни

granted the rights and opportunities to use their own socio-cultural and household traditions, religion, language, etc.

An **AUTHORITARIAN REGIME** is an anti-democratic regime, wherein power in the state is exercised by a specific person with minimal participation of the people. The main characteristic of this regime is authoritarianism as a manner of ruling and governing (for example, such a regime characterized Spain during the reign of Franco; and Chile during the reign of Pinochet). Several of its varieties are considered: despotic, tyrannical, clerical, military, etc.

**PRE-ELECTION CAMPAIGNING** means actions carried out during the election campaign, the main task of which is to encourage voters to vote for or against a certain candidate or group of candidates.

An **ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNIT** is part of the unified territory of the state, the spatial basis for organizing the activity of local state authorities and self-government.

The **ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL SYSTEM** is an internal division of the country's territory into

на окремі частини – адміністративно-територіальні одиниці (губернії, провінції, області, округи, повіти), залежно від якого діє система місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

**АКТ РЕФЕРЕНДУМУ** – це нормативне вираження волі народу або територіальної громади в рішеннях загальнодержавних та місцевих референдумів.

**АКТИВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО** є конституційною спроможністю людини обирати. Воно полягає у праві брати участь у виборах до органів державної влади та місцевого самоврядування.

**АПАТРИД (ОСОБА БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА)** – це особа без громадянства, тобто особа, яку жодна держава не вважає своїм громадянином (підданим).

**АПАТРИЗМ** є станом безгромадянства. Це негативне явище, оскільки відсутність громадянства може поставити осіб без громадянства у невідгідне становище, вони втрачають право домагатися захисту своїх прав певною країною. Політика міжнародної спільноти зосереджується на зменшенні кількості осіб без громадянства. Сьогодні більшість країн визнає необхідність захисту апатридів, що знаходяться на їх терито-

several parts, in particular administrative-territorial units (provinces, regions, districts, counties, etc). Due to it, the system of local state authorities and local self-government bodies is formed.

The **REFERENDUM ACT** is a normative expression of the will of people or a territorial community concerning decisions of the national and local referenda.

**ACTIVE SUFFRAGE** is the constitutional ability of a person to choose. It includes the right to participate in elections to state bodies and local self-government ones.

A **STATELESS PERSON** (a person without citizenship) is a stateless person, i. e. a person, whom no state considers its citizen.

**APATRISM** is a state of statelessness. This is a negative phenomenon, as the lack of citizenship can put stateless persons at a disadvantage, so they lose the right to seek the protection of their rights by a particular country. The policy of the international community focuses on reducing the number of stateless persons. Today, most countries recognize the need to protect stateless persons on their territory. This phenomenon is characteristic

рії. Таке явище характерне для біженців, а його причини полягають у боротьбі за владу всередині держави, у втручанні зарубіжних країн, збройних конфліктах, антигуманних актах уряду та демографічній ситуації в країні.

## Б

**БАЛОТУВАННЯ** – участь у виборах як кандидата у депутати та на інші виборні посади під час обрання особи на виборну посаду або до складу колегіального органу шляхом підняття руки чи опускання до урни бюлетенів.

**БІКАМЕРАЛЬНИЙ (ДВОПАЛАТНИЙ) ПАРЛАМЕНТ** – найвищий представницький орган держави. Включає дві палати. Перша обирається громадянами держави обов'язково, друга (верхня палата) формується іншими засобами (наприклад, призначенням, обранням іншими органами влади).

**БІПАТРИД** – особа, яка має подвійне громадянство.

## В

**ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК** – це встановлений законом обов'язок населення нести військову службу у Збройних Силах та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законодавства.

of refugees, and its causes are the struggle for power within the state, the intervention of foreign countries, armed conflicts, inhumane acts of the government, and the demographic situation in the country.

**BALLOTTEMENT** is a person's participation in elections as a candidate for the deputy and other elected positions (as a member of a collegial body) during the election by raising one's hand or putting the bill at the ballot box.

The **BICAMERAL PARLIAMENT** is the highest representative body of the state. It includes two chambers. The first is necessarily elected by the citizens of the state, and the second (upper house) is formed by other means (for example, appointment, election by other authorities).

A **DUAL CITIZEN** is a person who has dual citizenship.

**MILITARY DUTY** is a legally established obligation of the population to perform military service in the Armed Forces and other armed units, formed under the legislation.

**ВІЛЬНИЙ МАНДАТ** характеризується тим, що повноваження юридично не пов'язують обрану до законодавчого органу (парламенту) особу з виборцями того виборчого округу, де її обрано депутатом, юридично депутат не пов'язаний дорученнями виборців і працює у парламенті відповідно до власних уявлень, відсутні права виборців на відкликання депутата, який не виправдав їхньої довіри. Якщо звернутися до сучасної доктрини конституційного права, то депутат у парламенті є насамперед повноправним учасником колегії, яка наділена представницькою владою на всій території держави.

**ВИБОРИ** є формою прямого виявлення громадян, за допомогою якого формуються органи державної влади, місцевого самоврядування. Правова природа виборів полягає в тому, що народ, який обрав своїх представників відповідно до конституційних положень та законів, дає їм повноваження здійснювати владу. Суть виборів полягає у вираженні волі всіх громадян, створенні та діяльності державної влади відповідно до цієї волі.

**ВИБОРЕЦЬ** є громадянином країни, який наділяється виборчим правом активного характеру.

A **FREE MANDATE** implies that the person elected to the legislative body (parliament) is not legally connected with the voters of the electoral district where a deputy was elected. The deputy is not legally bound by the voters' assignments and works in the parliament according to his/her conscience and conviction. The voters have no right to recall a deputy who has not justified their trust. According to the modern doctrine of constitutional law, a parliament deputy is a full member of the collegium, which is endowed with representative power over the entire territory of the state.

**ELECTIONS** mean a form of direct expression of citizens' will. By their means, state and local self-government bodies are being formed following constitutional clauses and laws. The legal nature of elections implies an expression of all citizens' will, and the operation of power following their will. The core of elections is that the people, who have elected their representatives, transfer them the authority to exercise state power.

A **VOTER** is a citizen of the country who is granted the active voting right.

**ВИБОРЧИЙ БЮЛЕТЕНЬ** є офіційним документом, який включає інформацію про прізвища кандидатів та інші відомості про них (наприклад, дата народження, місце роботи та ін.). У бюлетенях виборець під час голосування може робити відмітку щодо вибору відповідного кандидата.

**ВИБОРЧА ДІЛЬНИЦЯ** є територіальною одиницею, утвореною в період виборів та референдумів для проведення голосування та підрахунку голосів.

**ВИБОРЧА ЗАСТАВА** є грошовим внеском особи, яка висувається або висуває себе кандидатом у депутати (на виборну посаду). Застава є умовою реєстрації кандидата на виборну посаду.

**ВИБОРЧА КАМПАНІЯ** – політико-правова діяльність, пов'язана з формуванням органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

**ВИБОРЧА КВОТА** представлена найменшою кількістю голосів, яка потрібна для вибору одного кандидата відповідно до пропорційної виборчої системи виборів. У різних державах виборчу квоту визначають по-різному. Існує метод природної та штучної квоти, метод найбільшого залишку та ін.

The **BALLOT** is an official document that includes information about the candidates' names and other information about them (for example, date of birth, place of work, etc.). During the polling, the voter can make a mark on the ballots according to the choice of the appropriate candidate.

An **ELECTORAL DISTRICT** is a territorial unit formed for the period of elections and referenda for voting and vote counting.

An **ELECTION DEPOSIT** is a monetary contribution of a person who is nominated or nominates himself as a candidate for deputies (for an elected position). The deposit is a provision for registering a candidate for an elected position.

An **ELECTION CAMPAIGN** means political and legal activity related to the formation of state authorities and local self-government bodies.

The **ELECTORAL QUOTA** is the smallest number of votes required to elect one candidate under the proportional electoral system. The electoral quota is determined in different ways in the states. There is a method of natural and artificial quota, the method of the largest balance, etc.

**ВИБОРЧА КОМІСІЯ** є спеціалізованим незалежним колегіальним органом публічної влади, що формується відповідно до виборчого законодавства, який організовує і забезпечує підготовку та проведення виборів.

**ВИБОРЧИЙ КОРПУС** є сукупністю виборців держави (його територіальної одиниці), які включені до списку виборців.

**ВИБОРЧИЙ ОКРУГ** є територією, сформованою відповідно до закону, від якого виборці обирають депутатів та виборних посадових осіб. Може бути багатомандатним (відбувається обрання кількох депутатів, за кожного з яких виборці голосують персонально), одномандатним (вибирається єдиний депутат).

**ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС** є діяльністю індивідів, органів та груп, врегульований правовими та іншими соціальними нормами, який здійснюється у сфері підготовки та проведення виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

**ВИБОРЧЕ ПРАВО (ОБ'ЄКТИВНОГО ХАРАКТЕРУ)** – сукупність правових норм, які регулюють відносини у суспільстві та стосуються формування представницьких органів держави та місцевого само-

The **ELECTION COMMISSION** is a specialized independent collegial body of public authority, formed under the election legislation, which organizes and ensures the elections.

The **ELECTORAL BODY** is a set of voters of the state (its territorial unit) who are included in the voter list.

An **ELECTORAL DISTRICT** is a territory formed according to the law. Voters elect deputies and officials from it. There are multi-mandate (several deputies are elected, and voters vote individually for each of them) and single-mandate (a single deputy is elected) electoral districts.

The **ELECTORAL PROCESS** means activities of individuals, bodies, and groups, regulated by legal and other social norms; aimed at organizing and holding elections to state authorities and local self-government bodies.

**ELECTORAL LAW** is a set of legal norms that regulate relations in society concerning the formation of state representative bodies and local self-government ones. These norms are material (based on the election prin-

врядування. Норми бувають матеріальні (основу складають принципи виборів), процесуальні (основу складає процедура виборів).

**ВИБОРЧЕ ПРАВО (СУБ'ЄКТИВНЕ)** є можливістю громадянина обирати і бути обраним у відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування. Гарантується державою. Може бути активним (право обирати) та пасивним (право бути обраним). Включає право брати участь у процесі висування кандидатів, їх списків, у передвиборній агітації, у спостереженні за здійсненням виборів, діяльністю виборчих комісій.

**ВИБОРЧА СИСТЕМА (У ВУЗЬКОМУ РОЗУМІННІ)** є порядком визначення результатів виборів. За способом розподілу депутатських мандатів між кандидатами за підсумками голосування вони можуть бути мажоритарними, пропорційними та змішаними.

**ВИБОРЧА СИСТЕМА (У ШИРОКОМУ РОЗУМІННІ)** представлена сукупністю відносин у суспільстві, пов'язаних із порядком вибору представницьких владних органів.

**ВИБОРЧИЙ ФОНД** є цільовим фондом фінансування, який кандидат використовує з метою покриття витрат, пов'язаних зі здійсненням власної виборчої кампанії.

principles), procedural (based on the election procedure).

An **ELECTORAL RIGHT** is a citizen's opportunity to elect and be elected to the relevant state and local self-government bodies. It is guaranteed by the state; may be active (the right to choose) and passive (the right to be chosen); includes the right to participate in nominating the candidates, forming their lists, in pre-election campaign, monitoring the process of elections and the activities of election commissions.

The **ELECTORAL SYSTEM** (in the narrow sense) is the procedure for determining election results. Depending on the method of deputy mandates' distribution among candidates according to voting results, they may be majoritarian, proportional, and mixed.

The **ELECTORAL SYSTEM** (in a broad sense) is represented by a set of relations in society connected to the procedure for the election of representative authorities.

The **ELECTION FUND** is a designated financing fund that a candidate uses to cover expenses related to his/her election campaign.

**ВИБОРЧИЙ ЦЕНЗ** – це вимога, встановлена законом, якому має відповідати фізична особа для отримання активного чи пасивного виборчого права.

**ВЕТО** – акт, здатний призупинити або не допустити того, щоб рішення представницьких органів набули чинності. Розглядають 2 типи вето: абсолютне та відкладне.

**ВОЄННИЙ СТАН** – особливий правовий режим, який вводиться на всій території держави чи окремих місцевостях країни у разі збройної агресії чи надходження прямої загрози з боку інших країн (коаліцій, груп держав) та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

**ВОТУМ** є рішенням, яке приймається більшістю голосів виборчого

## **ELECTORAL QUALIFICATION**

is a requirement established by law that an individual must meet to receive active or passive voting rights.

A **VE TO** is an act aimed at suspending or preventing the decisions of representative bodies from entering into force. 2 types of veto are considered: absolute and deferred.

**MARTIAL LAW** is a specific legal regime, that is appointed on the entire territory of the state or its particular areas in case of military aggression or direct threat from other countries (coalitions, groups of states). Under martial law the relevant state power bodies, military command, military administrations, and local self-government bodies are provided with the appropriate powers to avert the threat, repulse armed aggression and ensure national security, eliminate the threat of danger to state independence, its territorial integrity, as well as temporary, threat-induced, restriction of the constitutional rights and freedoms of an individual and the rights and legal interests of legal entities with indicating the duration of these restrictions.

A **VOTE** is a decision made by the majority of the electoral body (repre-

корпусу (представницьких органів). Прикладом може бути вотум недовіри уряду.

**ВОТУМ ДОВІРИ** у межах парламентської практики країн із парламентською формою правління виражається нижньою палатою як схвалення політичної лінії, певних акцій чи законопроектів уряду чи міністрів. Ініціативу постановки питання щодо нього може висловлювати сам уряд, парламентська фракція чи група депутатів.

**ВОТУМ НЕДОВІРИ** у парламентській практиці країн, у яких передбачено парламентську форму правління. У межах нього відбувається несхвалення політичної лінії, деякого законопроекту чи акції. Після того, як відбувається вираження вотуму недовіри, наприклад, уряду, – цей уряд, зазвичай йде у відставку і формується новий. Також може відбуватися розпуск парламенту та проведення дострокових парламентських виборів.

**ВТРАТА ГРОМАДЯНСТВА** полягає у припиненні сталого юридичного зв'язку, що виникає між державою та конкретною фізичною особою (зазвичай виникає незалежно від бажання цієї особи).

**ВИХІД ІЗ ГРОМАДЯНСТВА** є способом припинити громадянство

sentative bodies), e.g. a non-confidence vote in the government.

A **VOTE OF CONFIDENCE** is expressed in parliamentary countries by the lower house of parliament as an approval of the political line, certain actions, or bills of the government or ministers; may be initiated by the government, parliamentary faction, or a group of deputies.

A **NON-CONFIDENCE VOTE** in parliamentary countries means disapproval of the political line, some bill, or action. After a non-confidence vote is expressed, the government usually resigns and the new one is formed. The dissolution of the parliament and early parliamentary elections may take place.

The **LOSS OF CITIZENSHIP** consists in terminating a permanent legal relationship between the state and a natural person (as a rule, it arises regardless of the desire of this person).

**RENUNCIATION** of citizenship is a way to terminate citizenship of a cer-

певної країни шляхом добровільного волевиявлення громадянина, спрямованого на втрату політико-юридичних зв'язків з країною.

**ВИЩА ЮРИДИЧНА СИЛА КОНСТИТУЦІЇ** є особливою юридичною властивістю, яка може відрізнити її від інших актів. Конституційні норми завжди переважають положення інших законів та актів виконавчої влади, водночас закони та підзаконні акти ухвалюють виключно органи, передбачені в Конституції. Якщо закон суперечить Конституції, то відбувається його скасування або приведення у відповідність до неї.

## Г

**ГАРАНТІЇ ДЕПУТАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** – система засобів, встановлена у конституційних положеннях та законодавстві. Вони здатні забезпечувати ефективне та безперешкодне здійснення діяльності депутатів.

**ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД** являють собою систему умов, які забезпечують задоволення благ та інтересів людини і громадянина.

**ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ** є самооцінкою особистості, усвідомлення людиною власних якостей, здібностей. Це може бути її світогляд, почуття

tain country by the citizen's voluntary expression of will aimed at losing the political and legal ties with the country.

The **SUPREME LEGAL FORCE OF THE CONSTITUTION** is a specific legal feature that can distinguish it from other acts. Constitutional clauses always prevail over the provisions of other laws and executive power acts, while laws and by-laws are adopted exclusively by the bodies prescribed by the Constitution. If the law contradicts the Constitution, it should be repealed or amended according to it.

**GUARANTEES OF DEPUTY ACTIVITY** include a system of means established in constitutional provisions and legislation; able to provide the effective and steady implementation of the deputy activities.

**GUARANTEES OF RIGHTS AND FREEDOMS** mean a system of terms that ensure the satisfaction of benefits and interests of an individual.

**HUMAN DIGNITY** is a self-assessment of the individual, a person's awareness of his/her qualities and abilities. It may be an individual's mind-

виконаного обов'язку та значущості для суспільства.

**ГЛАВА ДЕРЖАВИ** – вища посадова особа, яка представляє країну у світових відносинах та внутрішньополітичному житті. Він є символом державності та підтверджує єдність нації. Його функцією є координація взаємодії між усіма гілками влади. У межах країн, що мають однакову форму правління, різними буде реальна політична роль та обсяги владних повноважень цієї особи. Главою може бути спадковий монарх, обраний президент, узурпатор, президія як колегіальний орган, державна рада та ін.

**ГНУЧКІ КОНСТИТУЦІЇ** – такі конституційні положення, які підлягають зміні у такому ж порядку, як і прості закони та нормативні акти.

**ГРОМАДЯНИН** – особа, яка перебуває у сталому правовому зв'язку з певною країною. На нього поширюється державна влада, всі обов'язки, передбачені конституцією та законами. Водночас громадяни наділені певними правами і можуть вимагати від держави захисту власних прав і свобод навіть у той час, коли перебувають поза її межами. Володіння громадянством здатне зробити людину повноправним

set, a sense of fulfilled obligation and significance for society.

The **HEAD OF THE STATE** is the highest official who represents the country in international relations and domestic political life. It is a symbol of statehood and confirms the unity of the nation. Its function is the coordination of interaction between all branches of power. The real political role and the scope of authority of this official differ within the countries with the same form of governance. The head can be a hereditary monarch, an elected president, a usurper, a presidium as a collegial body, a state council, etc.

**FLEXIBLE CONSTITUTIONS** are constitutional provisions that are subject to change in the same manner as ordinary laws and regulations.

A **CITIZEN** is a person who is in an enduring legal relationship with a certain country. A citizen is subject to state power; has all obligations stipulated by the constitution and laws. Along with this, citizens are endowed with certain rights and can demand from the state the protection of their rights and freedoms even when they are outside its borders. Possession of citizenship can make a person a legitimate subject of political life. This is

суб'єктом політичного життя. Це зумовлено тим, що лише громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, обирати та бути кандидатами на виборні посади, брати участь у референдумі, обіймати посади державної та муніципальної служби.

**ГРОМАДЯНСТВО** проявляється у сталому правовому зв'язку людини та держави. Зв'язок виражений сукупністю взаємних прав, обов'язків та відповідальності. У його основі лежить визнання та повага до гідності, основних прав і людських свобод.

## Д

**ДЕРЖАВНА ТАЄМНИЦЯ** – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці країни та які визнані у визначеному порядку державною таємницею і підлягають охороні державою.

**ДЕРЖАВНИЙ СИМВОЛ** – особливий історично сформований, відмітний знак конкретної країни, встановлений конституцією або спеціальним законом. Він уособлює національний суверенітет, самобут-

because only citizens have the right to participate in managing state affairs, to elect and be candidates for elected positions, to participate in referenda, to hold positions in the state and municipal services.

**CITIZENSHIP** means the enduring legal relationship between a person and the state. It is expressed by a set of mutual rights, duties, and responsibilities; based on recognition and respect for dignity, fundamental rights, and human freedoms.

**STATE SECRET** is a type of secret information that includes data in the field of defense, economy, science and technology, foreign relations, state security, and law enforcement, the disclosure of which may harm the national security of the country; recognized in a specified manner as a state secret and is subject to state protection.

A **STATE SYMBOL** is a special, historically formed, distinctive sign of a specific country, established by the constitution or special law. It represents national sovereignty and identity. Sometimes it may have ideological

ність. Іноді може нести певний ідеологічний зміст (наприклад, прапор, гімн, герб держави). Підлягає охороні державою від посягань і неповажного ставлення, оскільки образно і лаконічно містить інформацію про історичне коріння і цінності, на які орієнтуються громадяни країни.

**ДЕРЖАВНА МОВА** – це мова, яка виконує інтеграційну функцію у межах певної країни. Використовується в офіційній, політичній, культурній сфері, є одним із символів країни.

**ДЖЕРЕЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА** є зовнішньою формою вираження загальних правил поведінки. Сюди можна включити Конституції, законодавчі та інші нормативно-правові акти (регламент, акт глави держави та виконавчої влади), судові акти (особливо прецеденти в межах англосаксонського права), правові звичаї, публічні правові договори (можуть бути міжнародними та внутрішньодержавними), релігійні джерела (діють у монархіях східних країн у сфері вирішення питань престолонаслідування).

**ДЕМОНСТРАЦІЯ** є виразом громадських настроїв групи громадян соціального і громадського характеру. У процесі використовуються плакати, транспаранти та інші засоби агітації.

content (for example, state flag, anthem, or emblem). It is subject to state protection from encroachments and disrespectful treatment, as it symbolically and succinctly contains information about the historical roots and values, on which the citizens of the country are oriented.

The **STATE LANGUAGE** is a language that performs an integration function within a certain country. It is one of the symbols of the country, which is used within the official, political, and cultural sphere.

**SOURCES OF CONSTITUTIONAL LAW** are an external form of expressing general rules of conduct. They include constitutions, legislative and other normative legal acts (regulations, acts of the head of state and executive power), judicial acts (especially precedents within the Anglo-Saxon legal framework), legal customs, public legal agreements (international and domestic), religious sources (in the monarchies of eastern countries concerning throne succession).

The **DEMONSTRATION** is an expression of the public and social spirits by a group of citizens, using posters, banners, and other means of agitation.

**ДЕПОРТАЦІЯ** є примусовою висилкою іноземного громадянина певної країни. Може відбуватися за втрати чи припинення законних підстав перебування (проживання) громадянина в цій державі.

**ДЕПУТАТ** – це особа, яку обрали виборці відповідного виборчого округу. Він обирається до окремого органу державної влади чи до представницького органу місцевого самоврядування. В основі лежить загальне рівне і пряме виборче право за умови таємного голосування.

**ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ** є формою контролю представницького органу і реалізується шляхом звернення депутата представницького органу до органів державного управління чи посадових осіб. Включає вимоги надати інформацію або надати роз'яснення з питань, що включені до компетенції цієї представницької установи.

**ДЕПУТАТСЬКИЙ ІМУНІТЕТ (НЕДОТОРКАННІСТЬ ДЕПУТАТА)** є гарантією його статусу. Вона пов'язана з неможливістю його заарештувати, притягнути до кримінальної відповідальності та найсуворіших заходів адміністративної відповідальності, які накладає суд. Для всього вищезгаданого необхідна згода представницького органу,

**DEPORTATION** is a forced expulsion of a foreign citizen from a certain country due to the loss or termination of the legal basis for a citizen's stay (residence) in this state.

A **DEPUTY** is a person elected by the voters of the respective electoral district to a state body or a local self-government representative body. It is based on universal, equal, and direct suffrage under the terms of secret ballot.

A **DEPUTY'S REQUEST** is a form of control by a representative body, which is implemented by addressing a representative body's deputy to state administration bodies or officials. It includes requirements to provide information or explanation on issues within the competence of this representative body.

**DEPUTY IMMUNITY (DEPUTY INVIOLEABILITY)** is a guarantee of deputy status, which includes the failure to arrest, apply criminal liability, and the most severe measures of administrative liability imposed by the court. The consent of the body, which the deputy represents, is required.

в межах якого було обрано цього депутата.

**ДЕПУТАТСЬКИЙ МАНДАТ** є документом, за допомогою якого засвідчується законність повноважень депутата певного представницького органу, включно з обсягом повноважень, прав та обов'язків, що належать депутату.

**ДЕПУТАТСЬКИЙ (ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ) ІНДЕМНІТЕТ** означає неприпустимість притягувати депутата до відповідальності за висловлювання та дії, які можна зарахувати до виконання його функцій.

**ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ** – процес передачі на місця з центру певної частки функцій та повноважень центральних органів. У процесі децентралізації розширюються права органів місцевого самоврядування.

**ДОРАДЧИЙ ГОЛОС** є правом брати участь у діяльності виборних органів чи міжнародних організацій, виконуючи консультативні функції (немає права брати участь у голосуванні).

## E

**ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ** є особливим різновидом конституційних прав. Вони пов'язані з заго-

The **DEPUTY'S MANDATE** is a document that certifies the legality of the deputy powers of a certain representative body, including the scope of powers, rights, and duties belonging to the deputy.

**DEPUTY (PARLIAMENTARY) INDEMNITY** means the inadmissibility to apply the responsibility measures to the deputy for statements and actions to perform deputy functions.

**DECENTRALIZATION** means transferring some functions and powers of central bodies to local ones. The rights of local self-government bodies are expanded due to decentralization.

An **ADVISORY VOTE** is a right to participate in the activities of elected bodies or international organizations, performing advisory functions (have no right to participate in voting).

**ENVIRONMENTAL HUMAN RIGHTS** are a specific type of constitutional rights, connected with the

стренням екологічної кризи у національному та міжнародному масштабі. Права включають: право на сприятливе довкілля, відшкодування збитків, заподіяних екологічними правопорушеннями здоров'ю та майну людини, право на отримання достовірних відомостей про стан навколишньої природи.

**ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ** є сукупністю конституційних прав, передбачених для людини, що формують її правові повноваження у сфері економіки. Їх зміст та характер істотно визначає економічний, соціальний та політичний порядок конкретного суспільства. Прикладом може бути право приватної власності, спадкування, свобода підприємництва, праці, право брати участь в управлінні організацією, право на страйки та ін.

**ЕЛЕКТОРАТ** – громадяни певної країни, району чи поселення, що мають право голосу і реалізують його на загальнонаціональних, регіональних чи місцевих виборах депутатів, суддів, керівників держави та виконавчої влади (президента, губернатора, мера тощо).

## Ж

**ЖОРСТКІ КОНСТИТУЦІЇ** – це такі конституції, змінюючи або доповнюючи які, важливо дотримувати

aggravation of the environmental crisis at the national and international scales. These rights include: the right to a favorable environment, compensation for damages caused by environmental offenses to human health and property, the right to receive reliable information concerning the natural surroundings.

**HUMAN ECONOMIC RIGHTS AND FREEDOMS** are a set of constitutional rights provided for an individual, which form his/her legal powers in the field of economy. Its nature significantly determines the economic, social, and political order of a particular society, e.g. the right to private property, inheritance, freedom of entrepreneurship, work, the right to participate in managing the entity, the right to strike, etc.

The **ELECTORATE** includes citizens of a certain country, district, or settlement who have the right to vote at national, regional, or local elections of deputies, judges, heads of state, and executive power (president, governor, mayor, etc.).

A **RIGID CONSTITUTION** envisages a specific complicated procedure to change or supplement it.

тись особливо ускладненого порядку.

## З

**ЗАГОРОДЖУВАЛЬНИЙ БАР'ЄР** представлений мінімальною кількістю голосів виборців. Вони потрібні партіям на виборах з метою подальшої участі у розподілі депутатських мандатів.

**ЗАКОНОДАВЧИЙ КОРПУС** є сукупністю всіх депутатів парламенту у певній країні.

**ЗБОРИ (СХОДИ)** є спільною присутністю громадян на місці, яке спеціально відведено чи пристосовано для групового обговорення проблем, що мають значення для громадського чи політичного життя.

**ЗМІШАНА ВИБОРЧА СИСТЕМА** є видом виборчої системи, що поєднує у своєму складі ознаки пропорційної та мажоритарної виборчої системи.

## І

**ІМПІЧМЕНТ** є формою конституційної відповідальності президента (інших вищих посадових осіб). Полягає у звільненні з посади та здійснюється спеціально уповноваженими органами (наприклад, парламентом) за спеціальною процедурою.

The **BLOCKING BARRIER** means the minimum number of votes, which are needed by the parties at the elections to participate in distributing the deputy mandates.

The **LEGISLATIVE BODY** is the totality of all parliament members in a country.

**MEETINGS** mean the joint presence of citizens in a place that is specially set aside or adapted for group debates on important challenges for public or political life.

A **MIXED ELECTORAL SYSTEM** is a type of electoral system that combines features of a proportional and majoritarian electoral system.

**IMPEACHMENT** is a form of constitutional responsibility of the president (and other senior officials). It involves dismissal from office according to the constitutional provisions by specially authorized bodies (e.g., the parliament) according to a special pro-

Для звільнення необхідні підстави, які містяться у конституційних положеннях.

**ІМПЕРАТИВНИЙ МАНДАТ** є формою взаємодії депутата представницького органу та виборців. Передбачає юридичну відповідальність першого перед другими і характеризується обов'язковістю наказів виборців депутатам, тому необхідна їх періодична звітність перед виборцями та відповідальність у вигляді відкликання депутатів, які не змогли виправдати довіру виборців.

**ІНАВГУРАЦІЯ** є урочистим вступом президента (глави держави) на посаду, що полягає у складанні присяги народу. Акт складання такої присяги має важливе юридичне значення. З одного боку, він являє собою зобов'язуючу президента клятву перед народом вірно служити йому; з іншого боку, – це правовий чинник, від якого відраховується час президентства окремої людини. У переважній більшості країн прийнято офіційну процедуру урочистого вступу на посаду обраного глави.

**ІНОЗЕМНИЙ ГРОМАДЯНИН (ІНОЗЕМЕЦЬ)** – це фізична особа, яка не є громадянином певної країни, але має докази своєї приналежності до громадянства іншої держа-

cedure. The grounds under the constitutional clauses are necessary for the dismissal.

An **IMPERATIVE MANDATE** is a form of interaction between a deputy of a representative body and voters, which is characterized by the legal responsibility of the former before the latter (the possibility to recall the deputies who failed to justify the voters' trust), binding nature of the voters' orders to the deputies. Therefore the periodic reporting of deputies to the voters is necessary.

An **INAUGURATION** is the ceremonial entry of the president (head of state) into office. This moment consists in taking the people's oath. The act of taking such an oath is of great legal significance. On the one hand, it is an oath, binding the president to the people to serve them faithfully; on the other hand, it is a legal indicator of time when the presidency of a person started. In the vast majority of countries, an official procedure for the inauguration of the elected head has been adopted.

A **FOREIGN CITIZEN (FOREIGNER)** is a natural person who is not a citizen of a certain country but has evidence of belonging to the citizenship of another country. In most demo-

ви. У більшості демократичних країн такі особи відповідно до правового становища переважно рівні з громадянами певної країни (національний режим).

## К

**КАНДИДАТ** є особою, яка висувається в порядку, встановленому законодавством. Він може бути претендентом на посаду, що заміщується за допомогою прямих виборів, або на членство в органі (його палаті). Кандидат має пройти реєстрацію відповідною виборчою комісією.

**КВАЛІФІКОВАНА БІЛЬШІСТЬ** – це визначена законом більшість голосів членів парламенту чи іншого представницького органу влади, необхідна для прийняття певного рішення, є способом ухвалення рішення, за якого потрібне отримання кількості голосів, яка перевищить 50 % відмітку (наприклад, 2/3, 3/4).

**КВОРУМ** – це кількість присутніх на певному заході осіб, встановлених законом або статутом. Це обов'язкова умова для того, щоб визнати його рішення дійсними та юридично суттєвими.

**КОАЛІЦІЙНИЙ УРЯД** є найвищим органом виконавчої влади. Він формується у парламентських краї-

matic countries, such persons, according to their legal status, are predominantly equal to the citizens of a particular country (national regime).

A **CANDIDATE** is a person nominated under the procedure established by law. Such a person may be a candidate for a position taken by direct elections or for membership in a body (its chamber). The candidate must be registered by the relevant election commission.

A **QUALIFIED MAJORITY** is the legally determined most votes of parliament members or other representative authority, necessary for making a certain decision. It is a method for decision-making, in which it is necessary to obtain the number of votes that will exceed the 50 % mark (e.g., 2/3, 3/4).

A **QUORUM** is the number of persons that are present at a certain event, established by law or statute. This is a mandatory condition to recognize its decisions as valid and legally significant.

The **COALITION GOVERNMENT** is the highest executive body, formed in parliamentary countries. There is a

нах, коли відбувається розподіл депутатських місць у парламенті між кількома партіями, водночас жодна з них не здатна претендувати на створення однопартійного уряду.

**КОАЛІЦІЯ** є політичною спілкою, об'єднанням. Створюється на добровільних засадах та використовується для досягнення спільних цілей, вирішення спільних завдань.

**КОМЕНДАНТСЬКА ГОДИНА** є забороною з'являтися в громадському місці (наприклад, на вулиці) без спеціально виданого документа (наприклад, пропуску), за допомогою якого можна підтвердити свою особу. Встановлюється на певний час доби, на періоди воєнного чи надзвичайного стану.

**КОМПЕТЕНЦІЯ** – обсяг повноважень органу державної влади, місцевого самоврядування чи посадової особи, який визначається конституцією чи законом.

**КОНСТИТУЦІЙНА ЗАКОННІСТЬ** є суспільно-політичним режимом у державі і полягає у дотриманні положень Конституції та інших конституційно-правових актів всіма суб'єктами конституційних відносин.

**КОНСТИТУЦІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ** є формою юридичної

distribution of seats in the parliament between several parties, while none of them can pretend to form a one-party government.

The **COALITION** is a political union, an association. It is created voluntarily and is used to achieve common goals and solve common tasks.

A **CURFEW** is a ban on appearing in a public place (e.g., on the street) without a specially issued document (for example, a pass), which might confirm your identity. It is set for a certain period of the day, during wartime or a state of emergency.

**COMPETENCE** is the scope of powers of the state authority, local self-government body, or official, which is determined by the constitution or law.

**CONSTITUTIONAL LEGALITY** is a socio-political regime in the state and consists of compliance with the provisions of the Constitution and other constitutional and legal acts by all subjects of constitutional relations.

**CONSTITUTIONAL RESPONSIBILITY** is a form of legal responsi-

відповідальності, яка може настати у разі порушення норм Конституції. Виступає у кількох формах (наприклад, відкликання депутата, імпічмент президента, вотум недовіри уряду та ін.)

**КОНСТИТУЦІЙНА ЮСТИЦІЯ** є системою конституційного судочинства, що здійснюється за допомогою спеціальних судових органів.

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА** – це встановлена конституцією та іншими законами система юридичних параметрів, яка визначає фактичне становище людини і громадянина у суспільстві на конкретному етапі суспільно-політичного розвитку держави, є сукупністю прав і обов'язків, які гарантує конституція.

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ НОРМИ** представлені обов'язковими для всіх правилами поведінки, які держава встановлює і використовує з метою регулювання суспільних відносин, що здійснюються у сфері конституційного регулювання.

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ** є відносинами у суспільстві, регулювання яких відбувається через конституційно-право-

bility that may be applied in case of violation of the constitutional provisions. There are several forms of such responsibility (e.g., recall of a deputy, impeachment of the president, non-confidence vote in the government, etc.).

**CONSTITUTIONAL JUSTICE** is a system of constitutional justice, implemented by special judicial bodies.

The **CONSTITUTIONAL LEGAL STATUS OF AN INDIVIDUAL** is a system of legal parameters established by the constitution and other laws, which determines the factual state of an individual in the society at a specific stage of the socio-political development of the state. It is a set of rights and obligations guaranteed by the constitution.

**CONSTITUTIONAL LEGAL NORMS** include mandatory rules of conduct for everybody, which are established by the state to regulate social relations in the field of constitutional regulation.

**CONSTITUTIONAL LEGAL RELATIONS** are relations in society, which are regulated by constitutional legal norms. They are composed of

ві норми. Їх змістом можуть бути взаємні конституційні права та обов'язки, якими наділені суб'єкти подібних відносин.

**КОНСТИТУЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ** – це межі, встановлені у конституції країни. У цих межах суб'єкти діють під час реалізації своїх прав і свобод. Могуть бути представлені у вигляді обов'язків та заборон, відповідальності та ін.

**КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ** – це закріплені у конституції основні засади, керівні ідеї, які лежать в основі всього змісту конституції певної держави та визначають її сутність.

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ** – це будь-яка форма перевірки на відповідність конституції актів і дій органів публічної влади, а також громадських об'єднань, що здійснюють публічні функції. Контроль характеризується тим, що певні органи (посадові особи) під час виявлення акту, що порушує конституцію, мають право у вигляді використання своєї влади здійснити його скасування.

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ НАГЛЯД** – одна з важливих функцій держави, що полягає у дотриманні конституційної законності, у забезпеченні

mutual constitutional rights and obligations, which the subjects of such relations are endowed with.

**CONSTITUTIONAL RESTRICTIONS** are the limits established in the constitution of the country. Subjects act within these limits while implementing their rights and freedoms. Constitutional restrictions may be in the form of duties and prohibitions, responsibilities, etc.

**CONSTITUTIONAL PRINCIPLES** are the core principles and guiding ideas, established in the constitution, which underlie the content of the constitution of a certain state and determine its essence.

**CONSTITUTIONAL CONTROL** is a form to verify the constitutionality of acts and actions of public authorities and public associations performing public functions. Control is characterized by entitling certain bodies (officials) in case of discovering an act that violates the constitution, to cancel such an act.

**CONSTITUTIONAL SUPERVISION** is one of the crucial functions of the state, which consists in observing constitutional legality,

відповідності схвалюваних законів та інших державних нормативних актів вимогам і принципам конституції.

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС ОСОБИ** є складним і багатограним конституційно-правовим інститутом, який містить у складі кілька частин: права та обов'язки, які визнає конституція; приналежність людини до громадянства певної держави; на ньому ґрунтується права та дієздатність; конституційні принципи та гарантії прав та свобод людини і громадянина.

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД** – це порядок організації і функціонування інститутів держави і суспільства, який встановлюється конституцією країни, є сукупністю відносин: включає економічні, соціальні, політичні, правові, ідеологічні, які регулюються за допомогою конституційних норм. Відносини можуть виникати з приводу організації центральних органів влади та управління в країні; устрою держави та правових зв'язків, що виникають між людьми; державою; громадянським суспільством.

**КОНСТИТУЦІЯ** є основним джерелом національного права. Вона наділена вищою юридичною силою та регулює основи відносин суспіль-

ensuring compliance of approved laws and other state regulatory acts with the requirements and principles of the constitution.

The **CONSTITUTIONAL STATUS OF AN INDIVIDUAL** is a complicated constitutional legal institution, which includes several elements: rights and obligations established by the constitution; a person's citizenship of a particular state; legal capacity based on it; constitutional principles and guarantees of human rights and freedoms.

The **CONSTITUTIONAL SYSTEM** is a procedure, established by the constitution, for organizing and functioning of state and social institutions. It is a set of relations, including economic, social, political, legal, and ideological, which are regulated by constitutional norms. Relations may arise due to the organization of central authorities and governance in the country, the formation of state and legal relations between people, the state, and civil society.

The **CONSTITUTION** is the main source of national law. It is endowed with the highest legal force and provides a basis for relations between the

ства й людини, з одного боку, і людини та держави, – з іншого, а також основу організації країни.

### КУЛЬТУРНІ ПРАВА І СВОБОДИ

представлені юридичними можливостями людини використовувати духовні, культурні блага та досягнення, зокрема участь у їх створенні залежно від своїх здібностей (наприклад, право використовувати досягнення культури, здобувати освіту, вільно виражати себе в галузі наукової та художньої творчості).

## Л

**ЛОБІЗМ** є формою впливу «груп тиску» на управлінські рішення. Виникає у процесі правотворчості та правозастосування. Має на меті задоволення інтересів окремих соціальних структур.

## М

**МАЖОРИТАРНА ВИБОРЧА СИСТЕМА** є різновидом виборчої системи, за якої обраними можна вважати кандидатів (їхні списки), які отримали більшість голосів.

**МАЙНОВИЙ ЦЕНЗ** є вибірковим обмеженням. Для нього характерна наявність обмеження в правах громадян, або ж людей взагалі, майно

society and a human, on the one hand; a human and the state, on the other hand, as well as the foundations for the organization of the country.

### CULTURAL RIGHTS AND FREEDOMS

are the person's legal opportunities to use spiritual and cultural benefits and achievements, including participation in their creation depending on one's abilities (e.g., the right to use cultural achievements, get an education, freely express oneself in the field of scientific and artistic creativity).

**LOBBYING** is a form of influence of «pressure groups» on management decisions. It arises during law-making and enforcement. It aims to satisfy the interests of individual social structures.

The **MAJORITY ELECTORAL SYSTEM** is a type of electoral system, within which the candidates (their lists) who received the majority of votes may be considered to be elected.

**PROPERTY QUALIFICATION** is a selective restriction. It is characterized by limited rights of citizens, or people in general, whose property or

чи доходи яких менше визначеного розміру. Зазвичай термін використовують для позначення обмеження пасивного виборчого права.

**МІГРАЦІЯ** – це процес переміщення або через міжнародні кордони, або в межах однієї країни, що включає будь-які пересування людей, незалежно від причин переміщення населення, різних за своєю природою. Вони супроводжуються змінами місця проживання.

**МІТИНГ** являє собою масову присутність осіб в одному місці з метою публічного вираження думки суспільства щодо актуальних проблем (переважно проблеми мають суспільно-політичний характер).

**МОВНИЙ ЦЕНЗ** обумовлений виборчим обмеженням. Відповідно до нього для участі у виборах важливе знання офіційної (державної) мови (одна з офіційних мов, усі офіційні мови) цієї країни.

## Н

**НАБУТТЯ ЧИННОСТІ ЗАКОНОМ** є завершальним етапом законодавчого процесу. Закон, ухвалений парламентом, підписується та оприлюднюється главою держави. Після того, як закінчується певний термін, він втілюється в життя.

income is less than a certain amount. Commonly, the term is used to indicate a limitation of the passive right to vote.

**MIGRATION** is a process of movement either across international borders or within the same country, which includes any movement of people, regardless of the reasons for various population movements, which are accompanied by changing the place of residence.

A **RALLY** is a mass presence of people in one place aimed at the public expression of society's opinion on current issues (primarily, socio-political issues).

**LANGUAGE QUALIFICATION** is determined by the electoral restriction. According to it, knowledge of the official (state) language (one of the official languages or all official languages) of this country is important for participation in the elections.

**ENTRY INTO FORCE BY THE LAW** is the final stage of the legislative process. The law, adopted by the parliament, is signed and promulgated by the head of the state. After a certain term expires, it is implemented.

**НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН** – особливий правовий режим роботи органів влади, посадових осіб, громадських об'єднань, який вводять для усунення надзвичайних ситуацій, відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади. Запроваджується відповідно до законодавства на всій території держави або в її окремих місцевостях. Допускає деякі обмеження прав і свобод громадян, установ і громадських об'єднань, включно з покладанням на них додаткових обов'язків.

**НАДЗВИЧАЙНІ ЗАКОНИ** – закони, які дозволяють призупинити роботу деяких конституційних норм. Можуть бути прийняті лише на термін, визначений парламентом, а також встановлюється суворо регламентований порядок їх прийняття.

**НАКАЗИ ВИБОРЦІВ** включають доручення виборців, направлені на адресу депутатів до представницького органу, які оформлюються згідно з вимогами за встановленою процедурою.

**НАШВІПРЕЗИДЕНТСЬКА РЕСПУБЛІКА** є формою державного правління, яка поєднує ознаки президентської і праламентської республік.

A **STATE OF EMERGENCY** is a specific legal regime for the work of authorities, officials, and public associations, which is introduced to eliminate emergencies, avert threats and ensure the safety and health of residents, the normal functioning of the national economy, and state authorities. It is being implemented by the legislation on the entire territory of the state or certain areas. Some restrictions on the rights and freedoms of citizens, institutions, and public associations, including imposing additional commitments on them, are allowed.

**EMERGENCY LAWS** mean laws that allow suspending some constitutional norms. The emergency laws may be adopted only for a period specified by the parliament, and a strictly determined procedure for their adoption is established as well.

**VOTER'S ORDERS** include voter's commands addressed to the deputies of the representative body, which are formalized by the requirements of the established procedure.

A **SEMI-PRESIDENTIAL REPUBLIC** is a mode of governance that combine the features of presidential and parliamentary republics.

**НАРОД** – збірне поняття, включає населення певної країни, яке формує загальну соціальну, економічну та політичну спільність.

**НАРОДОВЛАДДЯ** – це приналежність усієї повноти суспільної влади, зокрема державної, народу; вільне здійснення цієї влади народом відповідно до його суверенної волі в інтересах як усього суспільства, так і кожної людини та громадянина. Народ здійснює управління всіма справами, що відбуваються у державі та суспільстві, використовуючи для цієї мети відповідні органи.

**НАТУРАЛІЗАЦІЯ** є індивідуальним прийомом у громадянство конкретної держави іноземця після надходження заяви від нього.

**НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ** є мірою соціально-економічної політики країни. Вона характеризується тим, що майно, яке перебуває у приватній власності, може передаватись у державну власність.

**НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНА АВТОНОМІЯ** є видом територіальної автономії, способом вирішення національних питань у багатонаціональній країні. Вона означає надання окремим частинам (частині) унітарної держави, яку переважно заселяють представники певної націо-

**PEOPLE** is a collective concept that implies the population of a certain country, which forms a general social, economic, and political community.

**PEOPLE POWER (DEMOCRACY)** is belonging the entirety of public power, in particular state power, to the people; free exercise of power by the people following its sovereign will and for the benefits both of the society and each individual. The people manage all affairs, that take place in the state and society, using appropriate bodies.

**NATURALIZATION** is an individual admission of a foreigner to the citizenship of a particular state after accepting his / her application.

**NATIONALIZATION** is a measure of the socio-economic policy of the country. It is characterized by the fact that private property may be transferred to state ownership.

#### **NATIONAL-STATE**

**AUTONOMY** is a type of territorial autonomy, a manner of solving national issues in a multinational country. It means giving the individual part (parts) of a unitary state, which is mainly inhabited by representatives of a certain national minority, a wide ex-

нальної меншини, самостійності широкого ступеня та деяких атрибутів державності. Це можуть бути власні органи влади, конституційні акти, власна, встановлена центром, законодавча компетенція, офіційна мова, громадянство та державні символи (наприклад, герб, прапор, гімн та ін.)

**НАЦІОНАЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА АВТОНОМІЯ** є видом територіальної автономії, засобом вирішення національних проблем у багатонаціональній країні. З її допомогою окремим частинам унітарної держави надається певна самостійність у вирішенні внутрішніх питань.

**НАЦІЯ** представлена стійкою спільнотою людей, об'єднаних певною назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних і політичних цінностей, що історично склалася. Утворюється під час формування спільності територій, економічних зв'язків, соціальної структури та самосвідомості, мови, етнічних особливостей характеру та культурного життя.

**НЕПИСАНА КОНСТИТУЦІЯ** – група політико-правових уявлень, концепцій, доктрин, звичаїв щодо організації державного життя та су-

tent of independence and some attributes of statehood (e.g., own authorities; constitutional acts; own, established by the center, legislative competence; official language; citizenship and state symbols, such as emblem, flag, anthem, etc.).

**NATIONAL-TERRITORIAL AUTONOMY** is a type of territorial autonomy for solving national problems in a multinational country. Due to it, particular parts of the unitary state have a determined level of independence in solving internal issues

The **NATION** is a stable community of people united by a certain title, symbols, geographical and ethnic-social origin, historical memory, and a complex of spiritual, cultural, and political values that have developed historically. It is formed due to the integrity of territories, economic ties, social structure and self-awareness, language, ethnic characteristics of the character, and cultural life.

An **UNWRITTEN CONSTITUTION** is a group of political and legal ideas, concepts, doctrines, and customs regarding the organization of

спільних відносин (Нова Зеландія, Оман), у якій фундаментальні правові правила набувають форми звичаїв, звичайної практики, прецеденту, а також різних статутів (законів) і правових актів.

**НЕДОТОРКАННІСТЬ ЖИТЛА** є основним конституційним особистим правом. Вона містить заборону на проникнення до житлового приміщення без наявності згоди осіб, які у ньому живуть.

**НЕДОТОРКАННІСТЬ ОСОБИСТОСТІ** – особисте право, закріплене в Конституції. Означає заборону на довільне затримання, арешт та утримання під вартою.

**НЕДОТОРКАННІСТЬ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ** є правом, встановленим конституційними положеннями. Означає охорону законодавчими актами особистої та сімейної таємниці.

**НЕТИТУЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ** включає осіб, які належать до етнічних груп. Вони не мають національно-територіальних утворень у складі країни.

## O

**ОБРАННЯ** є отриманням депутатського мандата (посади) за допомогою вибору населенням, групою

public life and social relations (New Zealand, Oman), in which fundamental legal rules assume the form of customs, common practice, precedent, as well as various statutes (laws) and legal acts.

**THE INVIOABILITY OF HOUSING** is a fundamental constitutional personal right. It contains a ban on entering the residential premises without the consent of the persons who live there.

The **INVIOABILITY OF THE INDIVIDUAL** is a personal right provided by the Constitution. It means a ban on arbitrary detention, arrest, and custody.

**INVIOABILITY OF PRIVATE LIFE** is a right established by constitutional provisions. It means the protection of personal and family secrets by legislative acts.

The **UNTITLED POPULATION** includes people who belong to ethnic groups. They do not have national-territorial entities within the country

An **ELECTION** is obtaining a deputy mandate (position) through choosing by the population, a group of voters, a

виборців, органом, який спеціально створений для цієї мети.

### **ОБ'ЄКТИВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО**

є системою правових норм, за допомогою яких здійснюється регулювання відносин у суспільстві, які стосуються виборів органів державної влади й місцевого самоврядування. Ці норми можуть бути матеріальними (закріплюють принципи виборів) та процесуальними (закріплюють процедуру виборів). Як джерела об'єктивного виборчого права виступають Конституції, законодавчі акти та положення, що стосуються виборів різних органів влади.

**ОПТАЦІЯ** – вибір громадянства. Властива для випадків, коли відбувається перехід певної території від однієї країни до іншої за міжнародним договором. Для мешканців таких територій часто може надаватися право вибору громадянства певної країни. Прийнято виділяти позитивну оптацію (зберігається колишнє громадянство) та негативну оптацію (відмова від старого громадянства та отримання нового).

**ОСОБИСТА НЕДОТОРКАНИСТЬ** є вимогою неприпустимості певного зовнішнього втручання у сферу особистої життєдіяльності людини. Існує фізична (тілесна) та психічна недоторканність.

body specially created for this purpose.

### **OBJECTIVE ELECTORAL LAW**

is a system of legal norms, aimed at regulating social relations concerning elections of state authorities and local self-government bodies. These norms can be material (consolidate the principles of elections) and procedural (stipulate the election procedure). The Constitutions, legislative acts, and clauses relating to the elections of various authorities are the sources of the objective right to vote.

An **OPTION** is a choice of citizenship. It is typical for cases when a certain territory is transferred from one country to another under an international agreement. Residents of such territories may often be given the right to choose the citizenship of a particular country. It is distinguished as a positive option (the former citizenship is preserved) and a negative option (renouncing previous citizenship and obtaining a new one).

**PERSONAL INVIOABILITY** is a requirement of the inadmissibility of certain external interference in a person's personal life. There is physical (bodily) and mental inviolability.

**ОСОБИСТІ ПРАВА ТА СВОБОДИ** – це закріплені правом можливості фізичного існування і духовного розвитку людини. Ними володіють усі, хто проживає на території України, незалежно від свого правового стану. Вони здатні захистити її від незаконного та небажаного втручання у її особисте життя та внутрішній світ. Метою є забезпечення існування, своєрідності та автономії особистості (наприклад, особиста недоторканність, повага честі та гідності, недоторканність житла та ін.).

**ОСНОВНИЙ (КОНСТИТУЦІЙНИЙ) ОBOB'ЯЗОК** підлягає закріпленню у конституції та визначає певний вид і міру поведінки кожної людини (громадянина); у разі невиконання цього обов'язку передбачено конституційно-правову відповідальність.

**ОСНОВНЕ (КОНСТИТУЦІЙНЕ) СУБ'ЄКТИВНЕ ПРАВО** є можливістю, яка встановлена державою та закріплена в її конституції. Дає можливість кожному громадянину здійснити вибір та міру власної поведінки, використовувати надані йому блага в особистих інтересах та в інтересах суспільства.

**ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ** представлені основними за-

**PERSONAL RIGHTS AND FREEDOMS** are human possibilities for physical existence and spiritual development, established by law. All residents in Ukraine, regardless of their legal status, enjoy these rights to protect a human from illegal and unwanted interference in her/his private life and the inner world; to ensure the existence, originality, and autonomy of the individual (e.g., personal integrity, respect for honor and dignity, inviolability of housing, etc.).

The **BASIC (CONSTITUTIONAL) OBLIGATION** is established by the Constitution commitment that determines a certain type and measure of behavior for each person (citizen). It also provides for constitutional legal liability in case of non-fulfillment of this obligation.

The **BASIC (CONSTITUTIONAL) SUBJECTIVE RIGHT** is an opportunity established by the state and enshrined in its constitution. It enables every citizen to choose and measure his / her behavior, to use the benefits, provided for him/her, in personal or social interests.

The **FOUNDATIONS OF THE CONSTITUTIONAL SYSTEM** are

садами, принципами, які мають забезпечити державі конституційний характер. Вони формують ідейну та нормативну основу системи конституційного права та полягають у концентровано виражених і узагальнених загальнови́знаних нормах поведінки суб'єктів конституційного права; направлені на вирішення найважливіших питань, включно з вибором форми правління та устрою держави, політичним режимом, конституційно-правовою регламентацією відносин в основних суспільних підсистемах.

**ОФІЦІЙНЕ ОПУБЛІКУВАННЯ (ОПРИЛЮДНЕННЯ)** є доведенням до загальної відомості законів чи нормативно-правових актів, які ухвалив парламент і підписав глава держави. Проводиться за допомогою публікації в офіційних виданнях, його можна вважати обов'язковою передумовою для того, щоб набрав чинності акт.

## П

**ПАРЛАМЕНТ** – представницький колегіальний виборний орган влади, який виконує у системі поділу влади кілька функцій. Основні з них представлені представницькою та законотворчою.

**ПАРЛАМЕНТСЬКА (ПАРЛАМЕНТАРНА) РЕСПУБЛІКА** є ви-

the core principles, that form the ideological and normative basis for the Constitutional law system and consist of concentratedly expressed and generally recognized rules of conduct for subjects of Constitutional law; aimed at solving the most important issues, including choosing the form of governance and state organization, political regime, constitutional legal regulation of relations within the principal social subsystems.

**OFFICIAL PUBLICATION (PRO-MULGATION)** is the public awareness of laws or regulations adopted by the parliament and signed by the head of state. It is provided by official publications, which can be considered a requirement for the act to enter into force.

**PARLIAMENT** is a representative, collegial, elected body of power that performs several functions within the system of separation of powers. The main functions are representative and legislative.

A **PARLIAMENTARY REPUBLIC** is a type of republican form of gover-

дом республіканської форми правління, для якої характерне формування складу уряду партіями, які мають більшість у парламенті. Парламент також може обирати главу держави.

**ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ** є формою роботи парламенту. Можуть бути відкритими та закритими. Проводяться у формі заслуховування позицій учасників парламенту, державних та громадських діячів чи експертів.

**ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОМІТЕТ** є структурним підрозділом парламенту (палати парламенту). Формується з-поміж депутатів з метою попереднього розгляду проєктів законів та їх підготовки для обговорення парламентом (палатою). Сприяє виконанню й інших функцій представницького органу (наприклад, парламентського контролю).

**ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ** є повноваженнями парламенту, які дають можливість контролювати роботу органів виконавчої влади, насамперед уряду. Це чітко визначена система конституційних дій парламенту (як парламентської більшості, так і парламентської меншості й опозиції зокрема) та утворених ним спеціальних органів,

which is characterized by forming the government by parties that have a majority in parliament. The parliament can also elect the head of state.

**PARLIAMENTARY HEARINGS** mean a form of parliamentary work. Parliamentary hearings are held in the form of listening to the positions of members of the parliament, state, and public persons or experts; may be open or closed.

The **PARLIAMENTARY COMMITTEE** is a structural subdivision of the parliament (chamber of the parliament). It consists of the deputies, aimed at preliminary consideration of draft laws and their preparation for discussion by the parliament (chamber). The parliamentary committee promotes the performance of other functions of a representative body (e.g., parliamentary control).

**PARLIAMENTARY CONTROL** is the parliament's competence to monitor the work of executive bodies, primarily the government. It is a determined system of parliament's constitutional actions (in particular, the parliamentary majority, minority, and opposition) and its special bodies to verify and evaluate the activities of the executive branch bodies headed by

спрямованих на перевірку й оцінку діяльності передусім системи органів виконавчої влади на чолі з урядом, з можливим застосуванням до них відповідних санкцій.

**ПАРЛАМЕНТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ** є формою роботи парламенту у галузі розслідування фактів та обставин, які мають негативні наслідки для країни і суспільства.

**ПАРТІЙНА СИСТЕМА** є елементом політичної системи суспільства, сукупність політичних партій, зв'язків між ними та іншими елементами цієї системи за формування та здійснення державної влади; системою взаємовідносин політичних партій та держави, а також з іншими елементами політичної системи, громадянами. Напрямок роботи партійних систем більшою мірою визначається кількістю наявних партій, які реально впливають на діяльність інститутів влади в країні.

**ПАРТІЙНІ СПИСКИ** представлені списками кандидатів до виборчого органу від певних партій.

**ПАСИВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО** – це юридична можливість для громадян бути обраними до органів місцевого самоврядування або органів державної влади.

the government and apply possible sanctions to them.

**A PARLIAMENTARY INVESTIGATION** is a form of parliamentary activity regarding investigating facts and circumstances that have negative consequences for the country and society.

The **PARTY SYSTEM** is an element of the political system of society, a set of political parties, connections between them and other elements of this system for forming and exercising state power; a system of relations between the political parties and state, as well as other elements of the political system and citizens. The direction for the activity of party systems is determined, to a greater extent, by the number of existing parties that influence the activities of institutions of power in the country.

**PARTY LISTS** are lists of candidates for the elected body from the parties.

**PASSIVE SUFFRAGE** is a legal opportunity for citizens to be elected to local self-government bodies or state authorities.

**ПІДДАНСТВО** є приналежністю людини до країни, на чолі якої стоїть монарх.

**ПІКЕТУВАННЯ** представлено формою громадського вираження думок. Це стиль протесту, за якого громадяни збираються в певному місці та інформують громадськість про свої проблеми. Воно застосовується без пересування та використання пристроїв, що підсилюють звук. Біля вибраного для пікету об'єкта збираються група громадян, які можуть використовувати плакати, транспаранти та інші інструменти візуальної агітації.

**ПЕРЕДВИБОРНА АГІТАЦІЯ** є етапом виборчого процесу, мета якого полягає у спонуканні виборців віддати голос за список кандидатів (проголосувати проти нього), одного кандидата, кількох кандидатів.

**ПЛЕНАРНІ ЗАСІДАННЯ** є формою роботи представницьких органів влади, під час якого у повному складі збирається парламент, його палата чи інший представницький орган.

**ПЛЮРАЛІЗМ** є можливістю легітимного існування різних точок зору, поглядів, думок, які виносяться з питань, значимих для суспільства. Якщо звернутися до суспільно-політичної сфери, то це поняття пов'язане із багатопартійністю.

**ALLEGIANCE** is a person's affiliation with a country headed by a monarch.

**PICKETING** is a form of public expression of opinion; a type of protest, wherein citizens gather in a certain place and inform the public about their challenges. It is used without moving and using sound-amplifying devices. During picketing a group of citizens who can use posters, banners, and other tools of visual agitation gather at the object chosen for the picket.

**PRE-ELECTION CAMPAIGN** is a stage of the election process, aimed at encouraging the voters to ballot for the list of candidates (or against it), one or several candidates.

**PLENARY MEETINGS** are a form of the activity of representative authorities, when the parliament, its chamber, or other representative body meet en banc.

**PLURALISM** is the possibility of the legitimate existence of different points of view and opinions on important issues for society. If we turn to the socio-political sphere, this concept is connected with multipartyism.

**ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ** є видом об'єднань, основна мета яких полягає у вчиненні домінуючого впливу на державу. Це найактивніша та найорганізованіша частина соціальної групи населення (громадян), яка здійснює боротьбу за владу або за участь у ній за допомогою впливу на формування загальної волі громадян, участі у виборах та роботи органів державної влади й місцевого самоврядування. За допомогою партій проводиться об'єднання громадян відповідно до їхніх політичних інтересів для участі в реалізації влади в країні.

**ПОЛІТИЧНІ ПРАВА ТА СВОБОДИ** – це забезпечена законом і публічною владою можливість участі в суспільно-політичному житті держави та здійсненні державної влади. Представлені групою базових конституційних прав і свобод громадян. Вони розглядаються разом з економічними, особистими, соціально-культурними правами. Дають можливість громадянам брати участь у політичному та суспільному житті держави.

**ПОЛІТИЧНИЙ ПРИТУЛОК** – притулок, наданий особам, що зазнали (або можуть зазнати) переслідувань у себе на батьківщині за політичні або релігійні переконан-

A **POLITICAL PARTY** is a type of association, the main purpose of which is to exert a dominant influence on the state. It is the most active and organized part of the social population groups (citizens), which fight for power by influencing the formation of the general will of citizens, participation in elections, and the functioning of state and local self-government bodies. Due to parties, citizens are united to participate in implementing power in the country according to their political interests.

**POLITICAL RIGHTS AND FREEDOMS** mean the possibility, ensured by law and public authority, to participate in the social-political life of the state and exercise state power. Political rights and freedoms contain a group of basic constitutional rights and freedoms of citizens. They are considered alongside economic, personal, and socio-cultural rights. Political rights and freedoms provide an opportunity for citizens to participate in the political and social life of the state.

**POLITICAL ASYLUM** implies asylum granted to persons who have suffered (or may suffer) persecution in their homeland for political or religious beliefs, as well as for actions

ня, а також за дії, що не кваліфікуються в міжнародному і національному праві демократичних держав як правопорушення.

**ПОНОВЛЕННЯ У ГРОМАДЯНСТВІ** є підставою його набуття. Передбачено для осіб, які його мали, але через певні причини втратили.

**ПОСАДОВА ОСОБА** – це людина, яка постійно, тимчасово або відповідно до спеціальних повноважень здійснює функції представника влади і може виконувати організаційні, розпорядчі, адміністративні та господарські функції в окремому органі чи органі державної влади, чи місцевого самоврядування.

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИСТОСТІ** – це сукупність прав, обов'язків, законних інтересів, гарантії їх реалізації, що закріплені у законодавстві і характеризують особу як суб'єкта права. У правовому статусі ми можемо виділити соціально-політичний, економічний, ідеологічний, юридичний, психологічний, вольовий, моральний зміст. Усі вони є гранями прояву правового статусу особи, його сутності.

**ПРЕДМЕТ ВІДАННЯ ОРГАНУ** – це сфери суспільного життя, на які спрямований регулятивний вплив органу публічної влади.

that are not qualified as an offense according to the international and national law of democratic states.

**RENEWAL OF CITIZENSHIP** is the basis for its acquisition. It is provided for people who had it but lost it for some reason.

An **OFFICIAL** is a person who permanently, temporarily, or according to special authorities performs the public agent functions and is mandated to implement organizational, administrative, and economic functions in a distinct authority, body of state power, or local self-government.

The **LEGAL STATUS OF AN INDIVIDUAL** is a set of rights, obligations, legal interests, and guarantees, which are enshrined in legislation and characterize a person as a subject of law. The socio-political, economic, ideological, legal, psychological, volitional, and moral content may be distinguished as core aspects of the legal status of an individual.

The **AREA OF JURISDICTION** is the sphere of social life, to which the regulatory influence of the public authority is directed.

**ПРИЗНАЧЕННЯ ВИБОРІВ** – це стадія виборчого процесу, де уповноважені органи призначають дату проведення виборів.

**ПРЕЗИДЕНТ** є виборною посадовою особою (главою країни) у державах з республіканською чи змішаною формою правління, який здійснює владу протягом призначеного терміну відповідно до закону.

**ПРЕЗИДЕНТСЬКА РЕСПУБЛІКА** – це різновид республіканської форми правління країни, за якого влада держави належить президенту як голові. Він виступає у системі поділу влади суб'єктом координації всіх гілок влади у країні.

**ПРИНЦИПИ ВИБОРЧОГО ПРАВА** – основні засади, керівні положення, що визначають сутність і зміст реалізації та гарантування виборчих прав громадян України і забезпечують передбачений Конституцією та законами України порядок організації і проведення всіх виборів у державі. Є основами демократизму. Загальне виборче право характеризується тим, що кожен громадянин держави, незалежно від статі, расових, національних, мовних ознак, походження, майнового і посадового становища, релігійних поглядів, приналежності вправі оби-

**APPOINTMENT OF ELECTIONS** is the stage of the election process, where the authorized bodies appoint the date of holding the elections.

The **PRESIDENT** is an elected official (head of the country) in states of a republican or mixed form of governance, who exercises power, limited by law, during the appointed term.

A **PRESIDENTIAL REPUBLIC** is a type of republican form of governance, in which the power of the state belongs to the president as the head. The president acts in the system of separation of powers as the subject of coordination of all branches of power in the country.

The **PRINCIPLES OF SUFFRAGE** are the core principles, guiding provisions, and fundamentals of democracy that determine the essence and content of the Ukrainian citizens' electoral rights, and provide for the procedure of organizing and holding the elections in the state according to the Constitution and Ukrainian laws. Universal suffrage is characterized by the fact that every citizen of the state, regardless of gender, race, nationality, language, origin, property and position, religious views, or affiliation, has the right to vote and be elected. Equal suffrage implies the same opportunity

рати і бути обраним. Рівне виборче право передбачає однакову для всіх можливість впливати на результати виборів. Це зумовлено тим, що виборець може віддати лише єдиний голос, причому всі вони мають рівну вагу. Виборець може голосувати на виборах за чи проти кандидата (кількох кандидатів) безпосередньо. Принцип таємного голосування полягає у виключенні можливості контролювати волевиявлення виборця. Участь у виборах має бути добровільною та вільною. Ніхто не має права впливати на виборців для примушення їх брати участь чи не брати участь у виборах.

**ПРИНЦИПИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА** – засадничі ідеї та ідеали, які визначають сутність, зміст, спрямованість і форми конституційно-правового регулювання. Це основа дії системи конституційного права. Спрямованість принципів у тому, що вони є основою інших галузевих правових принципів, заснованих ними.

**ПРОПОРЦІЙНА ВИБОРЧА СИСТЕМА** є різновидом виборчої системи, за якої партії та інші виборчі об'єднання, які беруть участь у виборах, у парламенті отримують кількість мандатів, пропорційну до кількості голосів, які були подані за них.

for everyone to influence the election results. This is because a voter can cast only one vote, and all of them have equal validity. A voter can vote for or against a candidate (several candidates) directly. The principle of secret voting consists in excluding the possibility of controlling the voter's will. Participation in elections must be voluntary and free. No one has the right to influence voters to force them to participate or not to participate in elections.

The **PRINCIPLES OF CONSTITUTIONAL LAW** are the core ideas that determine the essence, content, direction, and forms of constitutional legal regulation; the foundations for developing the constitutional law system. The principles of constitutional law form the basis for legal principles of other branches based on them

The **PROPORTIONAL ELECTORAL SYSTEM** is a type of electoral system in which parties and other electoral associations, participating in the elections, receive the number of mandates in the parliament proportionally to the number of votes cast for them.

**ПРЯМА ДІЯ КОНСТИТУЦІЇ** є юридичною властивістю конституції. Це означає, що кожна конституційна норма потенційно може бути безпосередньо застосована у правозастосовчій діяльності. Відповідно до неї, незалежно від наявності законодавчих актів, що конкретизують конституційні норми, органи всіх трьох гілок влади мають їх здійснювати. Це не повинно виключати того, що багато норм для їхньої безперешкодної ефективної реалізації потребують розвитку поточного законодавства, включно з розробкою правил та процедур, за допомогою яких упорядковується їх здійснення. Пряма дія конституційних норм може вимагати всебічного розвитку законодавства.

**ПРЯМЕ ПРЕЗИДЕНТСЬКЕ ПРАВЛІННЯ** є необхідністю переведення (наприклад, у разі настання надзвичайних ситуацій) певної частини країни під безпосереднє управління президента.

**ПУБЛІЧНИЙ ЗАХІД** – акція відкритого характеру, яка доступна кожному. Проводиться як мітинг, збори, демонстрація, хода чи пікетування (може проводитись у поєднаннях цих форм). Ініціаторами таких заходів є громадяни, політичні партії, інші громадські та релігійні об'єднання. Метою виступає свобода

The **DIRECT EFFECT OF THE CONSTITUTION** is a legal feature of the constitution. It means that each constitutional clause may be applied directly in law enforcement activities. According to it, regardless of the existence of legislative acts specifying constitutional clauses, the bodies of all three branches of power must implement them. The direct effect of constitutional clauses may require the comprehensive development of legislation.

A **DIRECT PRESIDENTIAL RULING** is a necessity to transfer (for example, in case of an emergency) a certain part of the country under the direct control of the president.

A **PUBLIC EVENT** is an open action that is available to everyone. It is held as a rally, meeting, demonstration, march, or picketing (it can be held in a combination of these forms). The initiators of such events are citizens, political parties, and other public and religious associations. The purpose is freedom of expression and

да висловлювання та формування думок, оголошення вимог з різних проблем життя держави, а також з питань зовнішньої політики.

## Р

**РІВНОПРАВНІСТЬ** є рівністю у повноваженнях і правах, які надаються державою, яка заснована на справедливості, свободі та відповідальності, юридично закріплена. Держава, здійснюючи охорону, захист та відновлення рівності прав і свобод особи, здатна виконувати конституційний обов'язок у сфері рівного забезпечення прав і свобод людини.

**РЕГЛАМЕНТ** – нормативно-правовий акт, за допомогою якого регулюється внутрішня організація та порядок роботи органу державної влади, місцевого самоврядування чи його підрозділів. Регламенти приймаються самим органом та мають відповідати закону, який закріплює статус цього органу влади.

**РЕЛІГІЙНЕ ОБ'ЄДНАННЯ** є добровільним об'єднанням громадян і створюється для спільного сповідання та поширення віри та має певні ознаки (наявність віросповідання, здійснення богослужінь та інших релігійних обрядів і церемоній, виховання послідовників та навчання релігії).

formation of opinions, the announcement of demands on various challenges for the state, as well as on foreign policy issues.

**EQUALITY** means equivalence in powers and rights granted by the state, which is based on justice, freedom, and responsibility and legally prescribed. The state, protecting and restoring the equality of a person's rights and freedoms, is empowered to fulfill its constitutional obligation to provide human rights and freedoms equally.

**REGULATION** is a legal act, which handles the internal organization and procedure of functioning of a state authority, local self-government, or its subdivisions. The regulations are adopted by the authority itself and must comply with the law establishing the status of this authority.

A **RELIGIOUS ASSOCIATION** is a voluntary association of citizens, that is created for the common confession and spread of the faith and have some features (worship, religious services, and other religious rites and ceremonies, education of followers, and religious teaching).

**РЕСПУБЛІКА** є формою правління держави. Для неї характерна виборність органів влади, що гарантує наявність демократичного режиму у державі.

**РЕФЕРЕНДУМ** є формою прямого волевиявлення громадян у сфері найважливіших питань державного та місцевого значення. Він проходить за допомогою голосування виборців та ухвалення рішень.

**РОЗПУСК ПАРЛАМЕНТУ** є різновидом конституційно-правової відповідальності і полягає у достроковому припиненні повноважень палати представницького органу чи всього органу.

**РОТАЦІЯ** є частковим оновленням (переобранням) складу парламенту чи його окремої палати. Відбувається після відповідного періоду його роботи.

## С

**СВІТЬСЬКА ДЕРЖАВА** є конституційно-правовою характеристикою держави. Вона полягає у взаємному невтручанні як держави та її органів у справи церкви, так і церкви у справи держави. Це виявляється у чіткому розмежуванні областей компетенції та функцій цих організацій.

**СЕСІЯ** є організаційною формою діяльності представницького органу.

A **REPUBLIC** is a form of state governance. It is characterized by the electability of authorities, which guarantees the existence of a democratic regime in the state.

A **REFERENDUM** is a form of direct expression of citizens' will concerning the most important issues of national and local significance. It takes place through voting and decision-making.

The **DISSOLUTION OF THE PARLIAMENT** is a type of constitutional legal liability that implies the early termination of the powers of the representative body or its chamber.

**ROTATION** is a partial renewal (re-election) of the parliament or its chamber. It occurs after a certain period of work.

The **SECULAR STATE** is a constitutional legal characteristic of the state. It implies mutual non-interference both of the state and its bodies in the church affairs, and the church in the state affairs. It is reflected in the explicit division of areas of competence and functions of these organizations.

A **SESSION** is an organizational form of activity of a representative body,

У її межах парламент проводить пленарні засідання, засідання його комітетів та комісій, парламентські слухання. Тут здійснюється робота депутатів у комісіях, комітетах, фракціях та депутатських групах.

**СЕЦЕСІЯ** – це вихід зі складу країни її частини. У федеральних державах сучасності не передбачено таке право.

**СВОБОДА ВІРОСПОВІДАННЯ** – індивідуальне чи спільне право сповідувати будь-яку релігію чи взагалі не сповідувати жодної релігії. Передбачає вільний вибір та зміну, наявність та поширення релігійних та інших переконань та дію залежно від них.

**СВОБОДА ІНФОРМАЦІЇ** представлена системою конституційних прав. Включає свободу висловлювати свою думку у формі свободи слова, свободу друку та інших ЗМІ, право отримувати інформацію, яка має значення для суспільства, свободу розповсюдження відомостей будь-якими способами, які не суперечать закону.

**СВОБОДА ДУМКИ** є основним особистим правом людини. Вона характеризується свободою індивіда від будь-якого типу ідеологічного контролю, кожен має право само-

during which the parliament holds plenary meetings, meetings of its committees and commissions, and parliamentary hearings. The work of deputies in commissions, committees, factions, and deputy groups is performed within its framework.

**SECESSION** is the withdrawal from the country on its part. In modern federal states, such a right is not provided for.

**FREEDOM OF RELIGION** is the individual or common right to practice any religion or not to practice any religion at all. The free choice and change, spread of religious and other beliefs and actions depending on them are envisaged.

**FREEDOM OF INFORMATION** is the system of constitutional rights. It includes freedom to express one's opinion as freedom of speech, freedom of the press and other media, the right to receive information of social importance, freedom to disseminate information by any means that does not contradict the law.

**FREEDOM OF THOUGHT** is a fundamental human right. It is characterized by the freedom of the individual from any type of ideological control. Everyone has the right to choose

стійно обирати систему духовних цінностей.

**СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ** є основним особистим правом людини і полягає у можливості безперешкодного пересування, вибору місця перебування та проживання у будь-яких частинах території держави, можливості залишати державну територію та повертатися за дотримання певних законодавчих вимог.

**СВОБОДА ДРУКУ** є одним із найстаріших конституційних політичних прав громадянина та людини, виступає складником загальнішого права свободи інформації. Конституційно передбачене особисте право людини й політичне право громадянина вільно засновувати друковані засоби масової інформації, вільно видавати й поширювати будь-яку друковану продукцію, прямо не заборонену законом.

**СВОБОДА ЗБОРІВ** – одне з основних політичних прав громадян. Полягає у можливості збиратися в закритому приміщенні, доступ до якого обмежується організаторами зборів; проводити мітинги, пікети, демонстрації, а також збиратися в приміщеннях належить до прав людини «першого покоління» (цивільних та політичних).

**СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА** є характеристикою сучасної держави як ор-

independently a system of spiritual values.

**FREEDOM OF MOVEMENT** is the basic personal right that implies the possibility of unrestricted movement, choosing a place of stay and residence in any part of the state territory, the possibility to leave the state territory and return in compliance with certain legal requirements.

**FREEDOM OF THE PRESS** is one of the oldest constitutional political rights of an individual, which is a constituent element of the right to freedom of information. The individual right of a natural person and the political right of a citizen, provided by the constitution, to establish freely printed mass media, publish and distribute any printed products not expressly prohibited by law.

**FREEDOM OF ASSEMBLY** is one of the fundamental political rights of citizens. It means the possibility of gathering in an enclosed space, access to which is limited by the meeting organizers; to hold rallies, pickets, demonstrations, as well as congregate indoors and belongs to the «first generation» human rights (civil and political).

The **SOCIAL WELFARE STATE** is a characteristic of the modern state as

ганізації, яка бере на себе обов'язок піклуватися про соціальну захищеність, справедливість та благополуччя своїх громадян.

### **СОЦІАЛЬНІ ПРАВА ЛЮДИНИ**

є системою конституційних прав, які дають можливість претендувати за певних умов на отримання від держави матеріальних чи інших благ.

**СОЮЗНА ДЕРЖАВА** є складною федеративною державою, яка виникає під час укладання союзу незалежних країн; це наддержавна організація з поетапно організованим єдиним політичним, економічним, військовим, митним, валютним, юридичним, гуманітарним та культурним простором.

**СПИСОК ВИБОРЦІВ** – це детальний запис про кожну зареєстровану особу, яка має право голосу; включає виборчі документи, що визначають перелік осіб, які мешкають на території окремої виборчої дільниці.

**СПОСТЕРІГАЧ** – це суб'єкт дослідження, який фіксує й вимірює події, який має повноваження спостерігати за здійсненням голосування. Він контролює підрахунок голосів та роботу комісії у процесі проведення голосування, його результати.

an organization that undertakes to provide for the social security, justice, and well-being of its citizens.

**HUMAN SOCIAL RIGHTS** are a system of constitutional rights that provide an opportunity to apply for material or other benefits from the state under certain conditions.

The **UNION STATE** is a complicated federal state that arises through allying with independent countries; a supranational organization with a gradually organized single political, economic, military, customs, currency, legal, humanitarian, and cultural space.

The **LIST OF VOTERS** is a detailed record of each registered voter, which has the right to vote; includes election documents that determine the list of persons who live in the territory of a certain electoral district.

An **OBSERVER** is an investigating subject, who records and estimates events, authorized to observe voting. An observer controls the vote counting and the commission's work during the voting process and its results.

**СТАБІЛЬНІСТЬ КОНСТИТУЦІЇ**

є її юридичною властивістю. Вона характеризується непорушністю її приписів, збереженням стійкості та відсутністю схильності до впливу політичних сил, зміна яких відбувається при владі.

**СТАДІЇ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ**

є самостійними етапами розгляду, ухвалення та оприлюднення закону. Здійснюються представницьким органом влади у країні.

**СТАТУС ДЕПУТАТА** є його правовим становищем, яке може бути виражене сукупністю прав, обов'язків та відповідальності, встановлених законом.

**СТОЛИЦЯ** є офіційним адміністративним і політичним центром країни.

**СТРУКТУРА КОНСТИТУЦІЇ**

включає прийнятий порядок її організаційного складу, внутрішню узгодженість складових елементів, послідовність їх розташування, об'єднання положень у статті, розділи та інші частини.

**СУБ'ЄКТ ПРАВА ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ**

є органом чи особою. Йому належить право внести законопроекти до парламенту. Породжує обов'язок парламенту розглянути цей законопроект.

**The STABILITY OF THE CONSTITUTION**

is its legal feature. It is characterized by the inviolability of its provisions, maintenance of stability, and lack of susceptibility to the influence of dominant political forces.

**The STAGES OF THE LEGISLATIVE PROCESS**

are independent stages of consideration, adoption, and promulgation of the law. They are realized by a representative authority in the country.

**The STATUS OF A DEPUTY**

is his/her legal position, which constitutes a set of rights, obligations, and responsibilities established by law.

**The CAPITAL** is the official administrative and political center of the country.

**THE STRUCTURE OF THE CONSTITUTION**

includes the adopted order of its organizational composition, structural coherence, sequence of elements, unification of provisions to articles, sections, and other parts.

**The SUBJECT OF THE RIGHT TO LEGISLATIVE INITIATIVE**

is a body or a person, which is enabled to introduce bills to the parliament. The parliament is obliged to consider the draft law.

**СУВЕРЕНІТЕТ** є самостійністю і свободою нації в установленні власного політичного статусу та формуванні економічного й соціально-політичного розвитку, включно з територіальним верховенством країни та її незалежністю у межах міжнародних відносин.

**СУДОВА СИСТЕМА** – це сукупність судових органів певної держави, закріплена Конституцією та організована відповідно до національного права за принципами територіальності, зазвичай спеціалізації з урахуванням адміністративно-територіального устрою держави.

**СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ** – це рішення у конкретній справі, яке допомагає іншим суддям приймати рішення в майбутньому за аналогічною категорією справ. Це зразкове правило поведінки, яке виробили найвищі судові органи. Він має бути офіційно опублікований і бути обов'язковим під час розгляду аналогічних справ як для судів нижче, так і для учасників спорів (конкретної справи).

## T

**ТАЄМНИЦЯ ЛИСТУВАННЯ ТА ІНШИХ ПОВІДОМЛЕНЬ** є важливим конституційним правом людини. Вона включає недоторкан-

**SOVEREIGNTY** means independence and freedom of a nation in establishing its political status and determining economic and socio-political development, including the territorial supremacy of the country and its independence in international relations.

The **JUDICIAL SYSTEM** is a set of judicial bodies of a certain state, provided by the Constitution, arranged by national legislation based on the principles of territoriality and, as a rule, specialization, according to the administrative-territorial settlement of the state.

**JUDICIAL PRECEDENT** is a decision in a specific case that assists other judges to adjudicate subsequent cases on a similar category of disputes. It is a model rule of conduct developed by the highest judicial authorities. It is officially published and binding during consideration of similar cases both for the courts below and for disputing parties (particular case).

**CONFIDENTIALITY OF CORRESPONDENCE AND OTHER COMMUNICATIONS** is an important constitutional human right. It includes

ність відправлень (наприклад, перекази, листи, телеграми, посылки та ін.). Означає заборону їх розкриття, ознайомлення, оголошення змісту особистої кореспонденції. Це право може бути обмежене лише за наявності відповідного рішення суду.

**ТЕРИТОРІЯ** – частина землі, на яку поширений суверенітет держави, він окреслюється кордоном країни. У федеративних країнах включає території суб'єктів федерації.

**ТИТУЛЬНА НАЦІЯ** є такою нацією, за найменуванням якої називається відповідна країна.

**ТЛУМАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ** є загальнообов'язковим роз'ясненням уповноваженим органом норм, понять та формулювань, які включені до конституційного тексту. Зазвичай цим займається Конституційний Суд.

## У

**УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА** може бути поданий у вигляді нормативного чи індивідуального акту. Його видання здійснює глава держави. Указ не повинен суперечити конституції та законам і є обов'язковим на всій території держави.

**УНІТАРНА ДЕРЖАВА** – цілісна, проста, єдина форма державного

the inviolability of consignments (e.g., transfers, letters, telegrams, parcels, etc.). It means the prohibition of disclosure, familiarization, and announcement of personal correspondence. This right can be restricted due to the relevant court decision.

The **TERRITORY** is a part of the land over which the sovereignty of the state is extended, it is delineated by the country's border. In federated countries, it includes the territories of the subjects of the federation.

The **TITLE NATION** is the nation, after which the certain country is named.

**INTERPRETATION OF THE CONSTITUTION** is a mandatory explanation by an authorized body of the norms, concepts, and formulations included in the content of the Constitution. As a rule, it is provided by the Constitutional Court.

The **PRESIDENTIAL DECREE** can be submitted as a normative or individual act. Its publication is provided by the head of state. The decree must not contradict the Constitution and laws and is binding on the entire territory of the state.

A **UNITARY STATE** is a complete, simple, unified form of governance,

устрою, в якій усі чи більшість територій країни є звичайними адміністративно-територіальними одиницями. У складі такої держави не передбачені державні утворення, які мають політичну самостійність. Ознаками такої держави можуть виступати: єдина конституція і громадянство, наявність єдиної системи центральних органів влади в країні, єдина система судів і права.

**УПОВНОВАЖЕНИЙ З ПРАВ ЛЮДИНИ (ОМБУДСМЕН)** – виборний посадовець, обрання якого здійснює парламент. Він контролює державні органи, насамперед органи виконавчої влади та їх посадових осіб, у галузі прав людини та громадянина.

**УРЯД** є найвищим колегіальним органом виконавчої влади, що володіє загальною компетенцією. Він керує виконавчою та розпорядчою діяльністю в державі. Його очолює голова держави (президент, монарх) або прем'єр-міністр (голова уряду, канцлер, голова ради або кабінету міністрів).

**УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ СПРАВАМИ ДЕРЖАВИ** є комплексним конституційним правом громадян. Воно полягає у можливості обирати та бути обраними, брати участь у референдумах та інших формах прямої демократії, здійснювати міс-

wherein the entire or most of the country's territories are ordinary administrative-territorial units. The composition of such a state does not include politically independent state entities. The features of such a state are as follows: single constitution and citizenship, single system of central authorities in the country, single system of courts and law.

The **HUMAN RIGHTS COMMISSIONER (OMBUDSMAN)** is an official elected by the Parliament. It controls state bodies in the field of human rights, mainly executive bodies and their officials.

The **GOVERNMENT** is the highest collegial executive body with general competence that manages executive and administrative activities in the state. It is headed by the head of a state (president, monarch) or prime minister (head of the government, chancellor, head of the council, or cabinet of ministers).

**PARTICIPATION IN GOVERNING STATE AFFAIRS** is a comprehensive constitutional right of citizens. It consists of the possibility to elect and be elected, to participate in referenda and other types of direct democracy, and to exercise local self-

цеве самоврядування. Передбачає право громадян на доступ до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, участь у здійсненні правосуддя. Право характеризує можливість громадян брати участь самим або за допомогою своїх представників у створенні та роботі законодавчої, виконавчої та судової влади.

**УЧАСТЬ ГРОМАДЯН У ВІДПРАВЛЕННІ ПРАВОСУДДЯ** є однією із форм участі громадян в управлінні державними справами, надає можливість громадянину бути суддею, виступати як присяжний, бути учасником кваліфікаційної колегії суддів та ін.

## Ф

**ФАКТИЧНА КОНСТИТУЦІЯ** – це реально існуючий суспільний устрій (конституційний лад), основу якого складають ті об'єктивні відносини, які визначають найбільш суттєві економічні, політичні, соціальні та інші характеристики суспільства, є реально сформованими, наявними конституційно-правовими відносинами у сфері формування основ суспільно-політичного ладу. Вона включає справжнє становище особистості в певній країні.

government. It envisages the right of citizens to access public service and service in local self-government bodies and participate in the administration of justice. The right provides for the possibility of citizens to participate themselves or with their representatives in forming and functioning of the legislative, executive, and judicial authorities.

## **PARTICIPATION OF CITIZENS IN ADMINISTRATING JUSTICE**

is one of the forms to participate in governing state affairs, which provides the opportunity for a citizen to act as a judge, a juror, a member of the qualification panel of judges, etc.

The **ACTUAL CONSTITUTION** is an existing social system (constitutional system), the core of which are those objective relations that determine the most significant economic, political, social, and other characteristics of society; formed, existing constitutional legal relations within the framework of social and political order. It envisages the real status of an individual in a certain country.

**ФЕДЕРАЦІЯ** є формою державно-го устрою і є складною (союзною) державою, що включає державні утворення (суб'єктів чи членів федерації). Вони наділяються певною політичною самостійністю.

**ФІЛІАЦІЯ** є способом набуття громадянства з права народження. Їго набуття ґрунтується на принципах «права крові» або «права ґрунту». У першій ситуації особа здатна набутти громадянство батьків, незалежно від місця народження. У другому випадку дитина може стати громадянином тієї країни, в якій народилась, незалежно від громадянства батьків. У законах більшості сучасних країн передбачена змішана система, де головну роль відіграє «право крові», поєднуючись із відомим впливом «права ґрунту».

**ФРАКЦІЯ** представлена групою депутатів у парламенті. Вона включає учасників однієї партії чи виборчого об'єднання, які пройшли до парламенту і наділені у парламенті правами представницького, процедурного та організаційно-технічного характеру.

**ФУНКЦІЇ КОНСТИТУЦІЇ** – основні напрями її впливу на суспільні відносини, які обумовлені соціальним призначенням конституції, характеризують значення основно-

A **FEDERATION** is a type of governance, a complex (allied) state that includes state entities (subjects or members of the federation), which are endowed with a certain political independence.

**FILIATION** is a mode of acquiring citizenship by birthright. Its acquisition is based on the "right of blood" or "right of soil" principles. In the first case, a person may acquire his parents' citizenship, regardless of the place of birth. In the second case, the child can become a citizen of the country, in which he/she was born, regardless of his parents' citizenship. The laws of most modern countries provide for a mixed system with priority implementation of the «right of blood» principle in combination with the «right of soil» principle.

A **FACTION** is a group of deputies in the parliament. It includes members of one party or electoral association who have passed to the parliament and is endowed with rights of a representative, procedural and organizational, and technical nature in the parliament.

The **FUNCTIONS OF THE CONSTITUTION** are the main directions of its influence on social relations, which are determined by the social designation of the Constitution. The

го закону держави у межах політичного життя суспільства та громадян. Сутність установчої функції полягає у формуванні передумов для нових суспільних відносин, заснуванні нових інститутів влади. Ідеологічна функція полягає у закріпленні системи суспільних цінностей, включаючи її впровадження у свідомість людей. Правова функція полягає в імпульсі для розвитку законодавства та прийняття нових законів.

## Х

**ХОДА** є масовим проходженням громадян за заздалегідь обраним маршрутом. Метою є привернення уваги до певного значимого питання.

## Ц

**ЦЕНЗ ГРОМАДЯНСТВА** представлений виборчим обмеженням. Відповідно до нього до виборів можуть бути допущені лише ті люди, які перебувають у громадянстві цієї країни.

**ЦЕНЗ ОСІЛОСТІ** є вибіркоvim обмеженням. Відповідно до нього людина здатна отримати виборчі права лише проживаючи у певній державі, місцевості певну кількість часу.

functions characterize the importance of the basic law of the state within the political life of society and citizens. The core of the constituent function is the formation of prerequisites for new social relations, and the establishment of new institutions of power. The ideological function is to consolidate the system of social values, including its implementation in people's consciousness. The legal function is to boost the development of legislation and the adoption of new laws.

A **MOVEMENT** is a mass procession of citizens along a pre-determined route. The purpose is to draw attention to a specific, significant issue.

**CITIZENSHIP CENSURE** means electoral restrictions. According to it, only those people who are citizens of this country may be admitted to the elections.

The **SETTLEMENT CENSOR** is a selective restriction. According to it, a person is entitled to voting rights in case of residence in a certain state or locality during the particular time period.

**ЦЕНЗУРА** є вимогою від редакції ЗМІ з боку посадових осіб, органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ чи громадських об'єднань на попереднє узгодження повідомлень та матеріалів, а також накладення заборони на поширення деякої інформації або її частини.

## Ю

**ЮРИДИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ КОНСТИТУЦІЇ** – якості, які визначають особливу правову природу і характеризують її як основний закон держави.

**CENSORSHIP** is a demand from the mass media editorial office by officials, state and local self-government bodies, enterprises, entities, or public associations for prior coordination of messages and materials, as well as the imposition of a ban on the distribution of certain information.

**LEGAL FEATURES OF THE CONSTITUTION** are the peculiarities that determine its specific legal nature and make it a fundamental law of the state.

---

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституційне право: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука; О. С. Бакумов, Л. Д. Варунц, Т. І. Гудзь та ін.; передм. М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с.
2. Конституційне право України: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти / авт. кол.: Д. С. Терлецький, М. В. Афанасьєва, Ю. Д. Батан, Ю. Ю. Бальцій, Д. Є. Волкова, А. А. Єзеров, А. Р. Крусян та ін. Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2020. 242 с.
3. Конституційне право України: підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с.
4. Конституційне право: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, А. А. Мелешевич. Київ: ВАІТЕ, 2021. 528 с.
5. Конституційне право: підручник / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, О. М. Лисенко, А. А. Мелешевич; видано за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні. 2021. 528 с.
6. Слінько Т. М. Конституційне право України: підручник Вид-во «Право, 2021. 592 с.
7. Конституційне право: навч.-метод. посібник / І. І. Бабін, О. В. Білоскурська. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.

Довідкове видання

**Щебетун** Ірина Степанівна  
**Держач** Елла Михайлівна

# **ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ДОВІДНИК (ГЛОСАРІЙ) З КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА**

**(українською та англійською мовами)**

*(для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»;  
293 «Міжнародне право») ступеня освіти «Бакалавр»*

Редактор О. А. Солдатова  
Технічний редактор О. К. Гомон

Підписано до друку 28.08.2023 р.  
Формат 60×84/16. Папір офсетний.  
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 3,6  
Тираж 50 прим. Зам. № 29  
Донецький національний університет імені Василя Стуса  
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.  
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи  
до Державного реєстру  
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.